

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΔΗΜΑΚΗΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΕΙΣ ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΤΟΥ ΜΟΝΤΡΕΑΛ

ΑΙ ΚΑΤΑΧΡΗΣΕΙΣ
ΤΟΥ ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΕΝ ΕΥΡΩΠῃ
ΤΡΕΙΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑΙ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ

(Σελίδες 101 — 124)

ΑΙ ΚΑΤΑΧΡΗΣΕΙΣ
ΤΟΥ ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΕΝ ΕΥΡΩΠΗ
ΤΡΕΙΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑΙ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ

Ὡς εἶναι γνωστόν, ὁ φιλελληνισμός, ἥτοι ἡ ὑπὲρ τῶν ἀγωνιζομένων πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ Ἑλλήνων διεθνῆς συμπάθεια καὶ ἀλληλεγγύη¹, ἔσχεν εὐρυτάτην διάδοσιν εἰς τὴν Δύσιν καὶ ἀπετέλεσεν ἰσχυρὸν κίνητρον πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως². Βεβαίως ἐν τοιοῦτον κίνημα, εἰς τὸ ὁποῖον ἐξεπροσωπήθησαν ὅλα τὰ κοινωνικά στρώματα τῆς ἐποχῆς καὶ εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ὑπῆρξαν πάντοτε ξένοι οἱ πολιτικοὶ ὑπολογισμοί³, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παραμείνῃ ἄμοιρον καταχρήσεων. Οὕτω παραλλήλως πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ἀνιδιοτελῶν ἀνθρώπων, οἵτινες καὶ χρόνον καὶ χρήμα διέθεσαν, ἐνίοτε δὲ καὶ τὴν ζωὴν των ἐθυσίασαν, ὑπὲρ ἐνὸς σκοποῦ, ὅστις εἶχε δι' αὐτοὺς τὸν χαρακτῆρα ἰδανικοῦ, δὲν ἔλειψαν ἐκείνοι οἵτινες ἐπεζητήσαν νὰ ἐπωφεληθοῦν τῆς πρὸς τοὺς Ἕλληνας βοηθείας πρὸς ἰδιοτελεῖς

1. Ἐνταῦθα χρησιμοποιοῦμεν τὸν ὅρον ὑπὸ τὴν εἰδικὴν αὐτοῦ ἔννοιαν τὴν γενικῶς καθιερωθεῖσαν. Ἄς σημειωθῇ ὅτι ἡ λέξις φιλέλλην (ἐξ οὗ προήλθεν ἀργότερον ὁ ὅρος φιλελληνισμός) ἀπαντᾷ ῥῃδι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ ἔχει προσλάβει διαφόρους σημασίας διὰ μέσου τῶν αἰώνων.

2. Ποικίλαι εἶναι αἱ μελέται αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὸν εὐρωπαϊκὸν φιλελληνισμόν. Φυσικὰ δὲν εἴναι ἐνταῦθα ἡ θέσις πρὸς βιβλιογραφικὴν παρουσίαν ἐνὸς τόσοις εὐρέος θέματος. Σημειοῦμεν μόνον ἐνδεικτικῶς ὅτι δύναται νὰ εὕρη τις κατάλογον τῶν σχετικῶς παλαιοτέρων ἐργασίων περὶ τοῦ ζητήματος εἰς : Νικολάου Τωμαδάκη : Περί λαιοτέρων ἐργασιῶν περὶ τοῦ ζητήματος εἰς : («Ἀθηνᾶ», τόμος 59, ἔτος 1955, σσ. τῶν α' τῶν τοῦ φιλελληνισμοῦ. («Ἀθηνᾶ», τόμος 59, ἔτος 1955, σσ. 3-12). Ἐκ τῶν νεωτέρων ἐργασιῶν σημειοῦμεν τὰς κάτωθι κατ' ἐκλογὴν: Wilhelm Barth, Max Kehrigh-Korn: Die Philhellenenzeit, München, 1960. C. M. Woodhouse: The Philhellene, London, 1969. William St. Clair: That Greece might still be free. The Philhellene in the War of Independence, London, 1972.

3. 'Ως πρὸς τὸ τελευταῖον τοῦτο θέμα δρᾷ τὴν ὑπὸ ἐκτετασθῶν μελετὴν μας : Les réactions provoquées par l'Insurrection grecque en Occident en tant qu'expression des idées politiques du temps εἰς «Actes du 2e congrès international des Etudes du Sud-Est européen».

σκοπούς, ὡς ἐπὶ παραδείγματι ἐθελονταί τινες ἐπιδιώκοντες διὰ τῆς μεταβάσεως τῶν εἰς Ἑλλάδα τὴν ἀπόκτησιν ἰσχύος καὶ στρατιωτικῶν βαθμῶν ἢ οἰκονομικοὶ καὶ πολιτικοὶ ποράγοντες ἐπιζητοῦντες τὸν χρηματισμὸν (ὡς συνέβη μὲ τὴν σύναψιν τῶν ἀγγλικῶν δανείων τῆς ἀνεξαρτησίας). Θὰ πρέπει ὡσάυτως νὰ ὑπομνησθῇ ἡ περίπτωσις ὠρισμένων ξένων στρατιωτικῶν, οἵτινες, μεταβάντες εἰς Ἑλλάδα ἐξ ἀγαθῶν κινήτρων ὁρμώμενοι, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀνθέξουν εἰς τὴν ἐπαφὴν τῆς σκληρᾶς πραγματικότητος μιᾶς καθημαγμένης καὶ ἡμιβαρβάρου χώρας, ὅλως διαφόρου πρὸς τὴν εἰκόνα τὴν ὁποίαν εἶχον σχηματίσει εἰς τὴν φαντασίαν τῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κλασσικῶν προτύπων, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μεταβληθοῦν ἐν συνεχείᾳ εἰς σφοδροὺς κατηγόρους τῆς συγχρόνου τῶν Ἑλλάδος καὶ τοῦ λαοῦ τῆς ¹. Ἐξ ἄλλου ὑπάρχουν περιπτώσεις, ὀλιγώτερον μάλιστα γνωσταί εἰς τὴν ἱστορικὴν ἔρευναν, κατὰ τὰς ὁποίας πρόσωπα ἐμφανιζόμενα εἰς τὴν Δύσιν ὡς φιλέλληνες, καὶ ἐνίοτε ἴσως ἐξ ὑπερβάλλοντος ζήλου κινούμενα, ἔτεινον νὰ γελοιοποιήσουν καὶ νὰ δυσφημήσουν διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῶν τὴν ὑπόθεσιν ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἐφέροντο ὡς ἐργαζόμενοι. Ἀκριβῶς τρεῖς τοιαῦται χαρακτηριστικαὶ περιπτώσεις θὰ ἀπασχολήσουν ἡμᾶς κατωτέρω. Πρόκειται περὶ τοῦ Δανοῦ φοιτητοῦ τῆς Θεολογίας Clod, τοῦ Γερμανοῦ ἐφέδρου ἀξιωματικοῦ Karass καὶ ἐνὸς Ἀλσατοῦ ἐμφανιζομένου ὡς δῆθεν Ἕλληνας κωφαλάλου. Κύριαί πηγαὶ διὰ τὴν ἐκθεσὶν μας θὰ εἶναι ὁ εὐρωπαῖκος (καὶ εἰδικώτερον ὁ γερμανικὸς, γαλλικὸς καὶ ἀγγλικὸς) τύπος, ἐνθα τὰ ἐξιστορούμενα κατωτέρω γεγονότα ἔλαβον εὐρεῖαν δημοσιότητα ².

Ἡ περίπτωση τοῦ φοιτητοῦ Clod

Ὀλίγους μῆνας μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς ἐλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, καὶ εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν αἱ πληροφορίες περὶ Ἑλλάδος καὶ περὶ τῆς ἀπηχήσεως τοῦ ἀγῶνος τῆς εἰς τὴν Δύσιν κατελάμβανον μέγα μέρος τῆς εἰδησεογραφίας τοῦ εὐρωπαῖκοῦ τύπου, δημοσιεύονται αἱ πρῶται εἰδήσεις περὶ τῶν φιλελληνικῶν διακηρύξεων τοῦ Δανοῦ Clod ³. Οὕτω μαθητόμενον ὅτι οὗτος ὢν φοιτητῆς Θεολογίας (μνημονευόμενος ἐνίοτε καὶ ὡς καθηγητῆς ἢ διδάσκαλος) ἐξέδωκε

1. Μάρτυρες τῆς τοιαύτης καταστάσεως πνευμάτων εἶναι τὰ ἀπομνημονεύματα πολλῶν ἐπανακαμφάντων ἰδίᾳ Γερμανῶν ἐθελοντῶν. Περὶ τοῦ θέματος δύναται τις νὰ εὕρῃ πληροφορίας εἰς τὰς σημειωθείσας ὀλίγον ἀνωτέρω ἐργασίας περὶ φιλελληνισμοῦ.

2. Δεδομένου ὅτι αἱ πληροφορίες, τὰς ὁποίας χρησιμοποιοῦμεν, ἐδημοσιεύθησαν εἰς πλεῖστα ὄργανα τοῦ τύπου ὑπὸ μορφήν ταυτόσημον ἢ παρεμφερῆ καὶ συνήθως, κατὰ τὸ σύστημα τῆς ἐποχῆς, ἀπὸ τῆς μιᾶς ἐφημερίδος εἰς τὴν ἄλλην, περιοριζόμεθα κατ' ἀνάγκην νὰ σημειοῦμεν εἰς τὰς παραπομπὰς μας τὴν ἐν γένει ἐποχὴν τῆς δημοσιεύσεως τῶν εἰδήσεων καὶ, ἐφ' ὅσον καθίσταται τοῦτο δυνατόν, τὴν πρώτην προέλευσίν των.

3. Πλὴν τοῦ ἐπωνύμου του δὲν ἀναφέρονται ποτὲ ἄλλοι προσδιορισμοί, ὡς π.χ. κύριον ὄνομα.

κατὰ τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου 1821 προκήρυξιν πρὸς τὴν δανικὴν νεότητα καλοῦσαν ταύτην, ὅπως ἀποβάλλῃ τὴν ραστώνην καί, ἀναδεικνυομένη ἀνταξία τῶν ἡρωϊκῶν προγόνων τῆς, λάβῃ ἀνὰ χεῖρας τὴν σπάθην καὶ σπεύσῃ πρὸς ἐπικουρίαν τῶν Ἑλλήνων μὲ ἐπικεφαλῆς αὐτόν¹. Ὡς τόπον συγκεντρώσεως πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ὠρίζε τὴν γερμανικὴν πόλιν Offenbach, ἀργότερον δέ, μεταβαλὼν γνώμην, τὴν Τεργέστην. Αἱ πληροφορίες αὗται, μεταδιδόμεναι μὲ εἰρωνικὸν πνεῦμα, ἀναφέρουν ὅτι τὸ κήρυγμα τοῦτο δὲν ἄφηδιδόμεναι μὲ εἰρωνικὸν πνεῦμα, ἀναφέρουν ὅτι τὸ κήρυγμα τοῦτο δὲν ἄφη-

σεν ἀδιαφόρους ἐργάτας καὶ ἡμερομισθίους τινὰς εὐρεθέντας ἄνευ ἐργασίας καὶ σχεδὸν στερουμένους τοῦ ἐπιουσίου. Τελικῶς ὅμως, ὅτε ὁ Clod ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς πόλεως τῆς διαμονῆς του Aalborg πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων του, ἠκολουθεῖτο μόνον ὑπὸ ἐνὸς νέου, ὅστις καὶ οὗτος μετέβαλεν μετ' ὀλίγου γνώμην καὶ τὸν ἐγκατέλειψε, χωρὶς ὅμως τὸ γεγονὸς αὐτὸ νὰ τὸν κλονίσῃ εἰς τὴν ἀπόφασίν του. Πράγματι ὁ Clod, συνεχίσας μόνος τὴν πορείαν του, ἔφθασε μετ' ὀλίγον εἰς Aarhus, ἄλλην δανικὴν πόλιν, ἔνθα ἐξέδωκε νέαν προκήρυξιν. Αὕτη ὑπὸ ἡμερομηνίαν 15 Σεπτεμβρίου 1821 μᾶς παρέχει ἐνδιαφερούσας λεπτομερείας περὶ τῶν προηγουμένων ἐνεργειῶν του καὶ τῶν συγκεκριμένων προθέσεων του. Τὸ κείμενόν της ἐνδιαφέρον καὶ διὰ τὴν κατανόησιν τῆς ψυχουσυνθέσεως τοῦ συντάκτου τῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ἀντιδράσεις καὶ τὰς ἀμφισβητήσεις, τὰς ὁποίας ὡς ἐκ τοῦ περιεχομένου του προκαλεσεν εἰς κορυφαίους φιλέλληνας τῆς ἐποχῆς, παραθέτομεν ἐν μεταφράσει κατωτέρω.

Κάτοικοι τοῦ Aarhus

Μόλις ἔφθασα κατασκοπισμένος εἰς τὴν πόλιν σας. Ἔρχομαι ἀπὸ τὸ Aalborg, ὅπου ἤμην ἀπεσπασμένος διὰ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν εἰς τὸν καθεδρικὸν ναόν, ἀλλὰ ἄφησα αὐτὴν τὴν θέσιν, διὰ νὰ ἀφιερωθῶ ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῶν Ἑλλήνων. Ἡ προηγουμένη ἐκκλησίς μου δὲν προέκυψε ἀρκετὴν προσοχὴν οὔτε ἐπέφερε τὸ ἀποτέλεσμα, τὸ ὅποion ἀνέμενον, δεδομένου ὅτι ὑπάρχει μέγας ἀριθμὸς ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι δὲν ἐκτιμῶν τὸν ἱερὸν ἀγῶνα, τὸν ὅποion πρόκειται νὰ ἐπιχειρήσω, καὶ οἱ ὅποιοι προτιμῶν νὰ καπνίζουν τὴν πίπταν των ἢ νὰ ἀδειάζουν ἓνα ποτήρι κρασί παρὰ νὰ πολεμῶν γενναίως δι' ὅλην τὴν Χριστιανωσίνην. Παρεκάλεσα αὐτοὺς οἱ ὅποιοι θὰ ἐπεθύμουν νὰ ἀναλάβουν τὸν ἀγῶνα νὰ ἔλθουν νὰ με συναντήσουν,

1. Αἱ πληροφορίες περὶ τοῦ Clod, αἱ ὁποῖαι κυκλοφοροῦν εἰς Εὐρώπην, προέρχονται εἴτε ἐξ ἀναδημοσιεύσεως ἐκ τοῦ δανικοῦ τύπου εἴτε ἐξ ἀνταποκρίσεων εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων ἐκ Δανίας. Συνήθως αἱ ἐφημερίδες, αἱ ὁποῖαι διὰ τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου τρόπου δημοσιεύουν τὸ πρῶτον τὰς πληροφορίες ταύτας, εἶναι αἱ εὐνοούμεναι ἐκ τῆς γειτνιάσεως πρὸς τὴν Δανίαν ἐφημερίδες τοῦ Ἀμβούργου καὶ ἰδιαιτέρως ὁ Hamburger und partischer Korrespondent, ὁ ὁποῖος ἀποβαίνει οὕτω ἡ πηγὴ διὰ τὰς λοιπὰς γερμανικὰς καὶ ξένας ἐφημερίδας περὶ τοῦ θέματος.

διὰ τὰ μὲ ἀκολουθήσουν εἰς τὸ ταξιδίον μου εἰς τὴν Ἑλλάδα. Προσεφέρθη νὰ συμμερισθῶ μετ' αὐτῶν ὅλους τοὺς κινδύνους καὶ ὅλους τοὺς κόπους αὐτοῦ τοῦ ταξιδίου. Προσέφερα ἀκόμη μέχρι τὸ τελευταῖον τάλληρόν μου (*thaler*), μολοντόι ἔχω ἀνάγκη τούτου ἐγὼ ὁ ἴδιος, διὰ τὰ διευκολύνω τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἱερᾶς ἐπιχειρήσεως. Ἔ, λοιπόν! Τί συνέβη; Δὲν ἐνεφανίσθη παρὰ μόνον ἐν ἄτομον, καὶ τοῦτο διστακτικὸν εἰς τὴν ἀπόφασίν του. Ἀκλόνητος εἰς τὴν ἰδικήν μου ἔλαβον ὅθεν τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν μὲ χεῖρα στιβαρὰν τὴν ὁδοιπορικὴν ράβδον. Μόνος καὶ ἐγκατελελειμμένος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἔχων τὸν θεὸν μετ' ἐμοῦ, ἤρχισα τὴν πορείαν μου εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτὸς καὶ τὴν ἐσπέρειαν μετὰ θάλασσας, διότι ἐκεῖνος ὅστις ἀγαπᾷ τὸν Κύριον δὲν φοβεῖται τίποτε. Ἴδου ἐγὼ τώρα ἐν μέσῳ ὑμῶν.

Ἡ παραμονὴ μου ἐδῶ θὰ εἶναι βραχεῖα, διότι ἡ θέλησις τοῦ Κυρίου μὲ καλεῖ εἰς ἄλλας χώρας. Ὅσοι ἔχουν ἐπιθυμίαν νὰ μὲ ἀκολουθήσουν ἄς παρουσιασθοῦν. Δηλῶ ἐνταῦθα ἐπισήμως ὅτι θὰ δώσω ἑκατὸν τάλληρα πρὸς στρατολογίαν εἰς τὸν πρῶτον Δανόν, ὁ ὁποῖος θὰ ἐμφανισθῇ εἰς ἐμὲ μὲ τὴν σιερρὰν ἀπόφασιν νὰ πολεμήσῃ τοὺς βαρβάρους Τούρκους. Διότι — τὸ λέγω μὲ εὐγενῇ ὑπερηφάνειαν — ὁ μεγάλυμνος καθηγητὴς Krug τῆς Λειψίας, μετὰ τοῦ ὁποίου διετήρησα ἐπὶ μακρὸν ἀλληλογραφίαν περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου θέματος καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου ἔσχον ἀκόμη στενοτέρας σχέσεις διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ φίλου δόκτορος Götschen ἐκ Κοπεγχάγης, μὲ ἐπεφόρτισε μὲ τὴν σπουδαίαν ἀποστολὴν νὰ κηρύξω εἰς ὅλην τὴν βορείαν Ἰουτλάνδην περὶ τῆς ὑποθέσεως τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς τιμῆς τοῦ Σταυροῦ. Καὶ διὰ τὰ ἔχω τὰ μέσα νὰ ἐκπληρώσω ὅπως πρέπει τὰ ἔργα μου, ὁ καθηγητὴς οὗτος μοῦ ἔστειλε κεφάλαιον ἐκ 1000 φλορινίων τοῦ Ρήνου διὰ τὰ ἔξοδα τοῦ ταξιδίου τοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον θὰ σχηματίσω κατ' αἰτησίαν του ἐκ νέων Δανῶν. Συγχρόνως μὲ ἐξουσιοδότησε νὰ συγκεντρώσω καθ' ὁδὸν τὰ δῶρα εἰς χοῦμα, τὰ ὁποῖα θὰ ἤθελε νὰ προσφέρῃ τις ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς χριστιανικῆς φιλανθρωπίας. Καθὼς ταξιδεύω περὶ, εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ παρακαλέσω τοὺς Χριστιανοὺς συμμάσχοντας, οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ ὑποστηρίξουν τὴν ἱερὰν αὐτὴν ὑπόθεσιν νὰ μοῦ ἀποστείλουν τὰς συνδρομὰς των εἰς συναλλαγματικὰς ἐπιστολάς ἐπ' ὀνόματι σοβαρῶν ἐμπορικῶν οἰκῶν τῆς Γερμανίας.

Ἀδελφοί! Χριστιανοί! Φίλοι! Ὁ Χριστὸς μᾶς ἐκάλεσεν ὅλους νὰ βοηθῶμεν ἀλλήλους. Ἀπὸ μακρὰν καὶ ἐκ τοῦ πλησίον ἡ κλήσις αὕτη εἶναι ἱερὰ. Μὴ τὴν χάνετε ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς σας καὶ δεῖξτε ὅτι τὸ πῦρ τῆς χριστιανικῆς φιλανθρωπίας, ἡ ὁποία ἔσωσε τὸν κόσμον, πυρπολεῖ ἀκόμη τὰς καρδίας τῶν νέων κατοίκων τῆς Ἰουτλάνδης.

15 Δεκεμβρίου 1821

Clod, φοιτητὴς Θεολογίας

Ἡ προκήρυξις αὕτη θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς ἔργον θερμῆς καρδίας

καὶ ἐν ταύτῳ ἀπλοῖκῃς διανοίας, ἐὰν δὲν ὑπῆρχον ἐπὶ πλεόν ἐν αὐτῇ σαφεῖς ὑποσχέσεις καὶ συγκεκριμένα διαβεβαιώσεις οἰκονομικοῦ χαρακτήρος, ἐμπλέκουσαι μάλιστα προσωπικότητας τῆς ἐποχῆς. Οὕτω ὁ καθηγητὴς Krug, εἷς ἐκ τῶν πλεόν δραστηρίων ἐργατῶν τῆς φιλελληνικῆς κινήσεως ἐν Γερμανίᾳ, ἐν πλήρει, ὡς φαίνεται, ἀγνοίᾳ τῶν ὧσων ἀπεδίδοντο εἰς αὐτὸν διὰ τῆς προκηρύξεως, ἔσπευσε νὰ διαψεύσῃ κατὰ τὸν πλεόν κατηγορηματικὸν τρόπον τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ Clod, χαρακτηρίζων τοῦτον ὡς ἐνσυνείδητον ἢ ἀσυνείδητον ὄργανον τῆς ἐλληνικῆς ὑποθέσεως. Οὕτω εἰς διακήρυξιν τοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 28 Σεπτεμβρίου 1821 ἐκ Λειψίας ἐδήλου:

«Δὲν ὑπάρχει οὔτε μία λέξις ἀληθῆς εἰς ὅλα ὅσα ὁ φοιτητὴς τῆς Θεολογίας Clod εἶπε περὶ ἐμοῦ... Αὐτὸς ὁ κύριος Clod ἔχασε τὸ μυαλό του ἢ εἶναι ἀπατεῶν. Εἶναι δυνατόν ἀκόμη νὰ εἶναι τὸ ὄργανον ταπεινῆς σκευωρίας, διὰ τῆς ὁποίας ζητοῦν νὰ καταστήσουν γελοίαν μίαν καλὴν ὑπόθεσιν διὰ μιᾶς παράφρονος ὑπερασπίσεως. «Γενικῶς» — προσθέτει ὁ καθηγητὴς Krug — «παρακαλῶ ὅπως εἶναι τις λίαν ἐπιφυλακτικὸς ἔναντι ὅλων ἐκείνων τὰ ὁποῖα θὰ εἴπουν αἱ ἐφημερίδες σχετικῶς πρὸς ἐμέ, δεδομένου ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος ἐξ αὐτῶν εἶναι τελείως ψευδῆ καὶ τὸ ὑπόλοιπον μόνον κατὰ τὸ ἥμισυ ἀληθές».

Ἡ περίεργος αὕτη ὑπόθεσις, προκληθεῖσα διὰ τῆς προκηρύξεως τοῦ Clod καὶ περιπλακείσα διὰ τῆς διαψεύσεως τοῦ καθηγητοῦ Krug, ἔσχε σημαντικὴν ἀπήχησιν, ἂν κρίνῃ τις ἐκ τῆς δημοσιότητος, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν εἰς χετο κυρίως ἐκ τῶν φιλελληνικῶν κύκλων, οἱ ὁποῖοι, ὡς καὶ ἡ διακήρυξις τοῦ καθηγητοῦ Krug ἐπισημαίνει, ἐφοβοῦντο τὴν δυσφήμησιν τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος ἐκ τῶν ἐνεργειῶν καὶ διακηρύξεων τοῦ Δανοῦ φοιτητοῦ. Ὑπάρχει πάντως διαφορὰ μεταξὺ τῶν σχολιαστῶν εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν γεγονότων. Κατὰ μίαν ἀποψιν, ἡ ὁποία διατυποῦται σαφέστερον εἰς ἀνταπόκρισιν ἐκ Φραγκφούρτης τῆς φιλελευθέρως γαλλικῆς ἐφημερίδος *Le Courrier français*, ἡ προκήρυξις τοῦ Clod ἐχαλκεύθη μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ περιορίσῃ, διὰ τῆς διακωμωδήσεως τῆς ἐλληνικῆς ὑποθέσεως, τὸν ἐνθουσιασμόν, τὸν ὁποῖον προεκάλεσεν αὕτη εἰς Γερμανίαν, καὶ συγχρόνως νὰ μειώσῃ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ καθηγητοῦ Krug, ἐμφανιζομένου ὡς συνδεομένου μετὰ φιλίας μετὰ τοῦ ἐν λόγῳ προσώπου¹. Κατ' ἄλλην ἀποψιν, μεταδοθεῖσαν εἰς Αalborg (τὴν πόλιν προελεύσεως τοῦ Clod) ὑπὸ ἡμερομηνίαν 15 Ὀκτωβρίου 1821 καὶ ἀναδημοσιευθεῖσαν εἰς πλείστας εὐρωπαϊκάς ἐφημερίδας τῆς ἐποχῆς, ὁ Δανὸς φοιτητὴς ὑπῆρξεν ἀντικείμενον ἀπάτης. Βεβαίως, σημειοῦται, ὁ καθηγητὴς Krug εἶναι ἀμέτοχος τῶν ὧσων τοῦ ἀπο-

1. Ὁρα: *Le Courrier Français*, 8 October 1821, Francfort, 2 Octobre, σ. 1.

δίδονται. Ἀλλὰ καὶ ὁ Clod δὲν εἶναι ἄξιος τῶν κατηγοριῶν, αἱ ὁποῖαι τοῦ ἐπιρρίπτονται, καθ' ὅσον οὐδένα ἠπάτησεν, ἀλλ' αὐτὸς οὗτος ἐξηπατήθη. Πράγματι, ἐξηγεῖται, τὴν 1ην Σεπτεμβρίου ἐπιστρέφων ἐκ περιπάτου εὐρεν ἐπιστολὴν ἐκ Κοπεγχάγης ὑπογραφομένην ὑπὸ τοῦ δρ. Götschen. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιέκλειεν ἐτέραν μὲ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ καθηγητοῦ Krug καὶ περιελάμβανε συναλλαγματικὴν ἐπ' ὀνόματι τοῦ οἴκου Witzleben καὶ Σία τοῦ Hadersleben. Ὅτε ὁμοῦς ὁ Clod ἐκκινήσας διὰ τὸ ταξιδιὸν του εἰς Ἑλλάδα μετέβη εἰς Hadersleben πρὸς ἐξαργύρωσιν τῆς συναλλαγματικῆς, ἐπληροφόρηθη μετὰ συντριβῆς ὅτι δὲν ὑπῆρχε τοιοῦτος ἐμπορικὸς οἶκος εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν. Οὕτω ἀναχωρήσας ἐξ Aalborg μὲ 20 species ἀφίκετο τελικῶς εἰς Altona κατεξηνητλημένος μετὰ πορείαν 65 χιλιομέτρων ἔχων μόνον μίαν καὶ ἡμίσειαν species. Συμφώνως πρὸς τὰς ἐπιστολάς, τὰς ὁποίας ἔγραψεν ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, τὸ σχέδιόν του ἦτο νὰ μεταβῇ διὰ τῆς Λειψίας εἰς Τεργέστην, ἔνθα προετίθετο νὰ δημοσιεύσῃ τὴν ἔκθεσιν τοῦ ταξιδίου του.

Ἡ αὕτη ἀνταπόκρισις παρέχει μερικὰς συμπληρωματικὰς πληροφορίας περὶ τοῦ Clod. Οὗτος, καθ' ᾧ πληροφоруμέθα, ἦτο υἱὸς πάστορος τῆς Φιονίας (δανικῆς νήσου) καὶ ἐγεννήθη τῷ 1796. Ἦτο λεπτός καὶ καλοκαμωμένος μὲ κανονικὸν πρόσωπον καὶ ἐξαίρετον χαρακτῆρα. Ὑπέστη μὲ ἰδιαιτέραν διάκρισιν τὰς ἐξετάσεις τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κοπεγχάγης καὶ ὑπῆρξε ἐπὶ δέκα ὀκτὼ μῆνας βοηθὸς εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ καθηδρικοῦ ναοῦ (μὴ προσδιοριζομένης τῆς πόλεως¹). Ἐὰν εἶναι ἄνθρωπος παραπλανημένος, καταλήγει ἡ ἀνταπόκρισις, δὲν εἶναι τοῦλάχιστον ἐξ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐπικίνδυνοι.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ θέμα τῆς διαπραχθείσης ἀπάτης (ὑπὸ τοῦ Clod ἢ εἰς βάρος τοῦ Clod) ἐπανέρχεται καὶ ἀργότερον εἰς τὰς στήλας τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τύπου. Οὕτω κατὰ Δεκέμβριον 1821 δημοσιεύεται διάψυσις τοῦ δρ. Götschen περὶ τοῦ ρόλου του εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐπιστολῆς Krug καὶ τῆς συναλλαγματικῆς. Ἀλλαι ἐπίσης πληροφορίαι, κυκλοφορήσασαι κατ' Ἰανουάριον 1822 καὶ ἔχουσαι ὡς πηγὴν ἀνταπόκρισιν ἐκ Κοπεγχάγης ὑπὸ ἡμερομηνίαν 1η Ἰανουαρίου, ἀναφέρουν ὅτι πολλοὶ κάτοικοι τοῦ Aalborg συγκινηθέντες ἐκ τῆς δυσχεροῦς θέσεως εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται ὁ Clod ἀπεφάσισαν νὰ πράξουν τὸ πᾶν πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ ὑπευθύνου διὰ τὴν ψευδῇ ἐπιστολὴν τοῦ Krug καὶ τὴν συναλλαγματικὴν, τὴν ὁποίαν περιέκλειε, προσφέροντες μάλιστα πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν τὸ ποσὸν τῶν 100 species εἰς τὸν δυνάμενον νὰ παράσχῃ θετικὰς πληροφορίας περὶ τοῦ θέματος.

Ἐν τῷ μεταξύ αἱ περιπέτειαι τοῦ Δανοῦ φοιτητοῦ συνεχίζονται. Πα-

1. Ὑπενθυμίζομεν ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Clod εἰς τὴν παραθεθεῖσαν ὑλίγον ἀνωτέρω προκήρυξίν του ὁμιλεῖ περὶ τοῦ καθηδρικοῦ ναοῦ τοῦ Aalborg.

λαιότεραι εἰδήσεις¹ ἀνέφερον ὅτι οὗτος διερχόμενος ἐκ τῆς μικρᾶς δανικῆς πόλεως (Hobro) ἠθέλησε νὰ ἀπευθύνῃ προκήρυξιν εἰς τοὺς κατοίκους της ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ πρὸς κακὴν του τύχην ἡ πόλις ἐστερεῖτο τυπογραφείου. Κατόπιν τούτου κατέφυγε εἰς τὰς προφορικὰς ἐκκλήσεις, αἱ ὁποῖαι ὅμως οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἔφερον ἐπὶ τῶν ἀδιαφόρων κατοίκων. Οὕτω τελικῶς ἠναγκάσθη νὰ ἀναλάβῃ τὴν ὁδοιπορικὴν ράβδον του καὶ νὰ συνεχίσῃ πάλιν μόνος τὴν ἄγρυσαν πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Εἰς τὴν γερμανικὴν πόλιν Altona ὀλίγον ἀργότερον ἐγένετο ἥρως ἄλλου κωμικοτραγικοῦ ἐπεισοδίου. Ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του νὰ προσελκύσῃ ὑπὲρ τῶν σκοπῶν του τοὺς θαμῶνας ἐνὸς κέντρου ἐξεφώνησε διαπρύσιον λόγον ἐπὶ τραπέζης, ὑποσχεθεὶς καὶ χρηματικὰς παροχὰς εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος θὰ τὸν ἠκολούθει. Ἐπειδὴ ὅμως εἰς τοὺς ἐπιδειξάντας ἐνδιαφέρον (προφανῶς ἵνα ἐπωφεληθοῦν τῆς προσφορᾶς του), ἠδυνήθη νὰ παράσῃ τὰ ὑπεσχημένα, ἐκτυπήθη ὑπὸ τούτων καὶ ἀπεχώρησε δρομαίως. Μεταβὰς ἀκολουθῶς εἰς τὴν γειτονικὴν πόλιν τοῦ Ἀμβούργου παρέμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, χωρὶς ὅμως αὐτὴν τὴν φορὰν νὰ ἀναγκυρῇ τὴν συνήθη δρᾶσιν του ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων (ἴσως συνετισθεὶς ἐκ τοῦ τελευταίου παθήματός του).

Αἱ ἀκόλουθοι πληροφορίες² φέρουν τὸν Clod εἰς Braunschweig σχεδὸν ρακένδυτον καὶ μεταβαίνοντα ἀπὸ θύρας εἰς θύραν. (Δὲν σημειοῦται ἂν διὰ νὰ προσηλυτίσῃ τοὺς ἐνοίκους εἰς τοὺς σκοπούς του ἢ διὰ νὰ ζητήσῃ βοήθειαν ἢ δι' ἄμφότερα). Τὸ ἀποτέλεσμα πάντως εἶναι ὅτι συνελήφθη ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας καὶ ἐφυλακίσθη. Ἡ τοιαύτη μεταχειρίσις του παρὰ τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως προεκάλεσεν, ὥς μανθάνομεν, τὴν δυσαρέσκειαν εἰς Κοπεγχάγην, ἐνῷ ἀργότερον ἡ ἀναγγελθεῖσα ἀποφυλάκισις του ἐχαιρετίσθη μὲ ἱκανοποίησιν εἰς τὴν δανικὴν πρωτεύουσαν.

Παρ' ὅλον ὅτι αἱ εἰδήσεις περὶ τοῦ Clod συνεχίζονται εἰς τὸν εὐρωπαϊκὸν τύπον μέχρι τοῦ Ἰανουαρίου 1822, οὐδεμία πληροφορία παρέχεται πλέον περὶ τῶν κινήσεών του. Τὸ Braunschweig ἀποβαίνει ἡ τελευταία πόλις, εἰς τὴν ὁποίαν δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν πορείαν του. Ἐκτοτε χάτην ὁποῖαν δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν κοινόν. Αἱ πληροφορίες, αἱ ὁποῖαι δημοσιεύονται κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην περίοδον, ἀναφέρονται κυρίως εἰς μοσιεύονται κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην περίοδον, ἀναφέρονται κυρίως εἰς τὰς ἀπηχήσεις τὰς προκληθείσας εἰς Δανίαν ἐκ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Clod. Εἰτάς ὀλίγον ἀνωτέρω τὰς προσπάθειάς τῶν κατοίκων τοῦ Aalborg, ὅπως ἀνέυρουν τοὺς ὑπευθύνους τῶν ἀποσταλῆσιν πρὸς αὐτὸν ψευδῶν ἐπιστολῶν. Παρομοίως πληροφοροῦμεθα ὅτι ὁ ἀδελφός του J. G. Clod ἐξέφρασεν εἰς δανικὴν ἐφημερίδα τὴν βαθεῖαν λύπην του διὰ τὴν τύχην τοῦ ἀτυχοῦς, ἐξαπα-

1. Κυκλοφορήσασα εἰς Εὐρώπην κατὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τοῦ Ὀκτωβρίου 1821.

2. Δημοσιευθεῖσαι, ἀναλόγως τῶν διαφόρων τόπων, κατὰ τὰ τέλη Ὀκτωβρίου καὶ τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου 1821.

τηθέντος και καταδιωχθέντος ἀδελφοῦ του, ὅστις, ὡς σημειοῖ, ἐξ ἐνδομούχου μεθέξεως διὰ τὴν τύχην τῶν πασχόντων συνανθρώπων του κατέστη ἰδεολόγος. Τέλος, ἄλλαι εἰδήσεις ἀναφέρουν ὅτι τὸ Βασιλικὸν Πανεπιστήμιον τῆς Κοπεγχάγης ἐπρόκειτο νὰ πραγματοποιήσῃ διάβημα ὑπὲρ τοῦ ἀτυχοῦς φοιτητοῦ Clod (χωρὶς ὅμως νὰ προσδιορίζεται πρὸς ποῖον και διὰ ποῖον σκοπὸν) και σημειοῦν ὅτι ὁ πατὴρ του, ἀξιοσέβαστος εὐαγγελικὸς πάστωρ, ἐδοκίμασε τὴν πλέον βαθεῖαν θλίψιν διὰ τὴν ἀλλοπρόσαλλον διαγωγὴν τοῦ υἱοῦ του¹.

Μετ' ὀλίγον ἡ ὑπόθεσις Clod, ἥτις προεκάλεσε τόσον ἐνδιαφέρον εἰς τὴν Δύσιν, θὰ λησμονηθῇ, ἀφ' ἧς οὗτος ἐπαυσε νὰ τροφοδοτῇ τὸν τύπον διὰ τῶν κατορθωμάτων του. Ἐὰν κρίνῃ τις ἐξ ὅσων εἶδον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος κατὰ τὴν ἐποχὴν περὶ τοῦ θέματος, θὰ ἔδει νὰ πιστευσῇ ὅτι οὗτος διεπνέετο ὑπὸ εὐγενῶν ἰδεῶν και διαθέσεων, ἀλλὰ συγχρόνως ἦτο εὐφάνταστος, μακρὰν τῆς πραγματικότητος και λίαν ἰδιόρρυθμος εἰς τὴν συμπεριφορὰν του, εἰς τρόπον ὥστε νὰ γίνεταί εὐκόλως ἀντικείμενον διακωμωδῆσεως. Ἐπὶ πλέον δὲν ἀπέφευγε, φαίνεται, τὸ ψεῦδος πρὸς ἐξυτηρέτησιν τῶν σκοπῶν του ἰδίᾳ δι' ὑποσχέσεως παροχῶν, ὅτε αἱ ἐκκλήσεις του εἰς τὰ ἀνιδιοτελεῖ ἀισθήματα τῶν πολιτῶν δὲν ἔφερον ἀποτελέσματα — τοῦτο ὅμως εἶχεν ὡς συνέπειαν νὰ αὐξάνῃ περαιτέρω τὴν ἀνυποληψίαν του. Ὅπωςδὴποτε μία τοιαύτη τακτικὴ προσώπου ὁμιλοῦντος και πράττοντος ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ἐνώπιον μάλιστα κοινοῦ, τὸ ὁποῖον ἴσως τὸ πρῶτον ἐλάμβανε διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ γινῶσιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ὀλίγους μῆναςμετὰ τὴν ἔκρηξίν της, ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ ἐμφανίσῃ τὴν ὑπόθεσιν τῶν Ἑλλήνων και τὴν ὑπὲρ αὐτῶν διεθνῇ ἀρωγὴν ὑπὸ γελοῖαν ὅψιν και νὰ προκαλέσῃ τὰ ἀντίθετα τῶν ἐπιδιωκομένων ἀποτελέσματα. Εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι ἡ φιλελευθέρα γαλλικὴ ἐφημερὶς τῆς ἐποχῆς *Le Constitutionnel*, ἐκ τῶν πλέον θερμῶν κηρύκων τοῦ φιλελληνισμοῦ ἐν Εὐρώπῃ, ἀποφεύγει συστηματικῶς νὰ δημοσιεύῃ τὰς εὐρέως τότε κυκλοφορούσας εἰδήσεις περὶ τῆς δράσεως και τῶν περιπετειῶν τοῦ Clod. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἀγγλικὴ συντηρικὴ ἐφημερὶς *The Courier*, ἐπιφυλακτικὴ αὕτη ἔναντι τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, σημειοῖ προσφυῶς εἰς τὸ φύλλον της τῆς 16ης Ὀκτωβρίου 1821:

«Αἱ ἐπιχειρήσεις ἀποτυγχάνουν συχνάκις, διότι ἀδέξιοι ἐπιφορτίζονται μὲ τὴν ἐκτέλεσίν των. Καὶ ἀσφαλῶς θὰ ἦρκει ὅπως μικρὸς ἀριθμὸς Clod ἀναμειχθῇ ἀκόμη εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας, διὰ νὰ τὴν καταιστίῃ ἀμετακλήτως γελοῖαν...».

Ἡ περίπτωσις τοῦ ἐφέδρου ἀξιωματικοῦ Karass

Ἡ περίπτωσις αὕτη συνδέεται μὲ τὸ θέμα τῶν ἐθελοντῶν, οἵτινες προσελκυσμένοι ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς περιπετείας ἢ τῆς ἐπιδιώξεως προσωπικῶν

1. Ὅρα ἐφημερίδας τῶν ἀρχῶν Δεκεμβρίου 1821.

γήσας κατά τὰς ἀνωτέρω ὑποδείξεις ἐπέτυχε εἰς Βέρνην τὴν θεώρησιν τοῦ ἀποκτηθέντος ἤδη ἐλβετικοῦ διαβατηρίου του καὶ ἔλαβε τὰ ὑπεσχημένα 35 φλορίνια, ἐνῶ συγχρόνως τοῦ ὑπεδείχθη, ὅπως ἀφικόμενος εἰς Μασσαλίαν ἀπευθυνθῇ εἰς τὸν ἔμπορον Sieveking, ἵνα λάβῃ περαιτέρω ὁδηγίαν περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν θὰ μετέβαινεν εἰς Ἑλλάδα.

«Υπολογίζων εἰς τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν τῶν ἐνδείξεων καὶ αὐτῶν τῶν ὑποσχέσεων», συνεχίζει τὴν ἀφήγησίν του ὁ ὑπολοχαγὸς Karass, «ἔφθασα εἰς Μασσαλίαν. Ἀλλὰ ποῖα ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς μου, ὅτε ἐπληροφορήθην παρὰ τοῦ κ. Sieveking ὅτι δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν ἐταιρεία διὰ τὰ βοηθῆ τοὺς ταξιδιώτας τοὺς μεταβαίνοντας εἰς Ἑλλάδα καὶ ἀπέκειτο εἰς ἕκαστον τὰ ἴδη πὺς ἡδύνατο τὰ φθάσῃ ἐκεῖ διὰ τῶν ἰδίων μέσων του· καὶ ὅτι δὲν εὐρίσκοντο εἰς Μασσαλίαν Ἕλληνες ἔμποροι παρὰ μερικὰ ἄτομα ἐξ αὐτῆς τῆς χώρας (Ἑλλάδος), τὰ ὁποῖα ὁμως διέκειντο περισσότερον εὐνοϊκῶς πρὸς τοὺς Τούρκους παρὰ πρὸς τοὺς Ἕλληνας· ὅτι τοιοῦτοτρόπως οἱ ξένοι, οἱ ὁποῖοι ἀνέλαβον αὐτὴν τὴν ἐπιχειρήσιν, δὲν εἶχον ὡς διέξοδον παρὰ τὰ καταταγοῦν εἰς τὰ ἐλβετικὰ σώματα ἢ εἰς τὸ σῶμα «πρίγκηψ τοῦ Hohenzollern», τὸ ὁποῖον διαπεραιοῦται εἰς τὴν Κορσικὴν, ἢ τὰ ἐργασθοῦν εἰς τὰ ἔργα τοῦ λιμένος. Ἐὰν εἶχον ἔλθῃ ἐνωρίτερον, προσέθετον, θὰ εἶχον ἴσως δινηθῇ ἀκόμῃ τὰ ἀναχωρήσω μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν, οἱ ὁποῖοι, διὰ τὰ φθάσουν εἰς Ἑλλάδα εἶχον πωλήσει τὰ πάντα καὶ εἶχον λάβῃ διὰ τελευταίαν φορὰν βοήθειαν 1200 φράγκων παρὰ τῶν Γερμανῶν τῆς Μασσαλίας, διὰ τὰ ἐπιτύχουν τοῦ σκοποῦ των. Ἐν τούτοις ἦτο ἀβέβαιον ἂν θὰ ἡδύνατο τὰ φθάσουν μέχρι τῆς Πελοποννήσου, καθ' ὅσον τὸ πλοῖον των δὲν εἶχε πυροβόλα καὶ οἱ Βέρβεροι καταδιώκουν ἰσχυρῶς ὅ,τιδήποτε ἐπιβιβάζεται διὰ τὴν Ἑλλάδα, ὥστε διέτρεχον πολὺ μεγάλους κινδύνους. Αἱ εἰδήσεις αὗται, αἱ ὁποῖαι μᾶς ἀνεκοινώθησαν παρὰ τοῦ κ. Sieveking ἦσαν δυστυχῶς λίαν ἀληθεῖς. Δὲν ὑπῆρχε πλέον εἰς Μασσαλίαν Ἕλλην οὔτε ἑλληνικὸν πλοῖον διὰ τὴν ἐπιβίβασιν. Ἀλλὰ οἱ Τούρκοι κατεσκεύαζον δύο μεγάλα πολεμικὰ πλοῖα τῶν 56 πυροβόλων καὶ ἐστρατολόγουν ξένους, διὰ τὰ σχηματίσουν τὰ πληρώματα. Μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἦτο δυνατόν τὰ φθάσουν ἀκόμῃ ἄλλοι ἀξιωματικοὶ πλοῦσιοι καὶ διατεθειμένοι τὰ διευκολύνουν τὸν διάπλουν μου εἰς Λιβόρνον (στοιχίζει 35 φράγκα κατ' ἄτομον καὶ 2 φράγκα ἡμερησίως διὰ τὴν τροφήν) καὶ ὅτι ἐκ Λιβόρνον ὁ Ἕλλην πρίγκηψ Καρατζᾶς θὰ μὲ ἐβοήθει διὰ τὰ διαπεραιωθῶ εἰς Ἑλλάδα, παρέμεινα 8 ἡμέρας εἰς Μασσαλίαν. Ἀλλὰ μάτην ἀνέμενον, καὶ διὰ τὰ συντηρηθῶ ἐν τῷ μεταξὺ ἐπώλησα τὰ καλύτερα πρᾶγματά μου. Τέλος ἔλαβον τὴν ἀπόφασιν τὰ μεταβῶ εἰς τὸν κυβερνήτην, τὸν στρατηγὸν βαρῶν de Damas, ἵνα ἀναλάβω ὑπηρεσίαν εἰς τὸ σύνταγμα «πρίγκηψ τοῦ Hohenzollern». Ἀλλὰ δεδομένου ὅτι τὸ σύνταγμα τοῦτο ἦτο ἥδη πλήρες, ὁ στρατηγὸς μὲ συνεβούλευσε φιλικῶς τὰ ἐπιστρέφω εἰς τὴν ἐστίαν μου, προσθέτων ὅτι

οἱ Ἕλληνες ἦσαν, ὡς ἦτο γνωστόν, ἄνθρωποι ἄνευ πίστεως, οἱ ὅποιοι δὲν ἐτήρουν ποτὲ τὸν λόγον των. Ἐὰν ἤθελον νὰ ἔχουν ἐπικουρούς ἐκ Γερμανίας, θὰ τοὺς ἦτο εὐκολον νὰ ἀποστείλουν εἰς Μασσαλίαν πλοῖα, διὰ νὰ τοὺς λάβουν ἐπ' αὐτῶν, ἀφοῦ ἡ Μασσαλία ἦτο ἐλεύθερος λιμὴν καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας δὲν εἶχεν ἀπαγορεύσει τὴν μετάβασιν εἰς Ἑλλάδα. Τέλος ὅτι δὲν εἶχε ληφθῇ οὐδεμία εἰδήσις περὶ ὅλων ἐκείνων οἱ ὅποιοι μετέβησαν ἐκεῖ προηγουμένως καὶ οἱ ὅποιοι ὤφειλον νὰ ἔχουν φθάσει ἀπὸ μακροῦ, εἰς τρόπον ὥστε δὲν ἦτο γνωστόν πῶς ἦτο ἡ κατὰστασίς των».

Ὡς ἐν συνεχείᾳ ὁ συντάκτης τοῦ κειμένου ἱστορεῖ, ὁ βαρὼνος de Damas τοῦ προσέφερεν ἐν δῶρον, τοῦ ἐξέδωκε διαβατήριον καὶ τὸν ἀπέστειλε εἰς τὴν ἀστυνομίαν, ἐνθα ἔλαβε μικρὸν χρηματικὸν βοήθημα πρὸς συντήρησίν του μέχρι τῶν ἐλβετικῶν συνόρων. Τοῦ συνεστήθη μάλιστα ἰδιαιτέρως ὡς καθήκον νὰ γνωστοποιῇ εἰς πάντα ταξιδιώτην, ὁ ὅποιος προσέθετο νὰ μεταβῇ εἰς Μασσαλίαν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ ὁ ὅποιος δὲν ἠδύνατο νὰ παράσχη τὴν καὶ διὰ τὴν συνέχισιν τῆς πορείας του, ὅτι ἡ Ἀστυνομία θὰ τὸν ἐξεδίωκε πέραν τῶν συνόρων καὶ ὅτι δὲν θὰ εἶχεν ὡς τροφὴν παρὰ ὕδωρ καὶ ἄρτον καὶ ὡς κατάλυμα τὰς φυλακὰς. Ἡ αὐτὴ ἀποστολὴ τοῦ ἀνετέθη καὶ παρὰ τῆς ὡς κατάλυμα τὰς φυλακὰς. Ἡ αὐτὴ ἀποστολὴ τοῦ ἀνετέθη καὶ παρὰ τῆς ἀστυνομίας τῆς Λυόν. Μεταβὰς ἀκολούθως εἰς Γενεύην ἔλαβε παρὰ τῶν ἐπὶ κεφαλῇ τῆς φιλελληνικῆς ἐπιτροπῆς τῆς πόλεως βοήθημα ἵνα μεταβῇ μέχρι Βέρνης καὶ ἐν συνεχείᾳ ἄλλα βοηθήματα παρὰ τῶν προσώπων τῶν φιλελληνικῶν ἐπιτροπῶν τῶν πόλεων Aarau, Zuríchης καὶ Τυβίγγης, ἵνα συνεχίσῃ τὸ ταξίδιον του. Τέλος ἀναφέρει ὅτι συνέταξε λεπτομερεστέραν δῆλωσιν περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, τὴν ὁποίαν διεβίβασε εἰς τὰς φιλελληνικὰς ἐταιρείας τῆς Βέρνης καὶ τῆς Γενεύης καὶ ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν ἐφημερίδα τοῦ Schaffhausen τῆς 28ης Νοεμβρίου.

Τὸ ἀνωτέρω κείμενον εἶναι ἱστορικῶς λίαν ἐνδιαφέρον. Ἐξ αὐτοῦ ἀνυό-
μεθα χρησίμους πληροφορίας περὶ τοῦ μηχανισμοῦ τῆς μεταβάσεως τῶν
Εὐρωπαίων ἐθελοντῶν διὰ τῆς Μασσαλίας εἰς Ἑλλάδα, τῶν δυσχερειῶν, τὰς
ὁποίας ἀντιμετώπιζον, καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ ρόλου, τὸν ὅποιον διεδραμάτιζον
αἱ φιλελληνικαὶ ἐπιτροπαὶ τῶν διαφόρων πόλεων, ἐπιβαρυνόμεναι διὰ τῶν
ἐξόδων τῶν στερουμένων ιδίων μέσων ἐθελοντῶν μέχρι τοῦ ἐπομένου στα-
θμοῦ των. Εἶναι ἄξιον σημειώσεως ὅτι κατὰ τὴν δῆλωσιν τοῦ Karass ὅχι μό-
νον διὰ τὴν μετάβασίν του εἰς Ἑλλάδα ἔλαβεν οὗτος βοήθημα παρὰ τῶν
φιλελληνικῶν ὁργανώσεων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς τὰ ἴδια, ὅτε
εἶχε πλέον παραιτηθῇ τοῦ ἀρχικοῦ σκοποῦ του. Ἐξ ἄλλου εἶναι χαρακτηρι-
στικὴ ἡ δυσμενὴς ἀντίδρασις τῶν ἐπισήμων γαλλικῶν ἀρχῶν ἐναντι τῶν με-
ταβαινόντων διὰ τῆς Μασσαλίας εἰς Ἑλλάδα (μολοντί δὲν ἔλαβεν αὕτη τὴν
μορφήν τῆς ἐπισήμου ἀπαγορεύσεως), ὡς καὶ ὁ ρόλος τοῦ Karass, ὅστις ἐμ-

φανίζεται γινόμενος ὄργανον τόσον τῶν γαλλικῶν (ὅσον ἀργότερον καὶ τῶν πρωσικῶν) ἀρχῶν, ἵνα ἀποτρέψῃ τὴν μετάβασιν νέων ἐθελοντῶν εἰς Ἑλλάδα διὰ τῆς προβολῆς καὶ ἐξάρσεως τῶν δυσχερειῶν, τὰς ὁποίας οὗτοι ἐμελλον νὰ ἀντιμετωπίσουν κατὰ τὴν πορείαν τῶν.

Αἱ ἀνακοινώσεις τοῦ Karass, δυνάμεναι ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των νὰ ἐπηρεάσουν πολλοὺς τῶν ἐπιθυμούντων νὰ προσφέρουν τὰς προσωπικὰς ὑπηρεσίας των εἰς τὴν Ἑλλάδα, δὲν ἠδύναντο νὰ μείνουν ἄνευ ἀπαντήσεως ἐκ μέρους τῶν φιλελληνικῶν κύκλων τῆς Εὐρώπης. Τὴν ἀπάντησιν ταύτην ἀναλαμβάνει νὰ δώσῃ ὁ δρ. Schott, εἰσαγγελεὺς, ἐπὶ κεφαλῇς τῆς φιλελληνικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Στουτγάρδης, ὅστις ἀκριβῶς παρέσχε τὰ μέσα εἰς τὸν Karass, διὰ νὰ μεταβῇ εἰς Μασσαλίαν. Εἰς ἀνακοινώσιν του ὑπὸ ἡμερομηνίαν 31 Δεκεμβρίου 1821, τὴν ὁποίαν δημοσιεύει ἐξ ὀνόματος τῆς ἐπιτροπῆς, τὴν ὁποίαν ἐκπροσωπεῖ, εἰς τὰς ἐφημερίδας τῆς Στουτγάρδης (ὁπόθεν ἀναδημοσιεύεται εἰς τὰς πλείστας γερμανικὰς καὶ πολλὰς ξένας ἐφημερίδας), παρέχει μεταξὺ τῶν ἄλλων τὰς κάτωθι πληροφορίας:

«Ὁ κ. Karass ἐνεφανίσθη τὴν 6ην Ὀκτωβρίου ἐνώπιον τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐταιρείας μεθ' ἐνὸς ἄλλου ἀξιωματικοῦ καὶ ἐζήτησε ἐνίσχυσιν, διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καθὼς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἡ ἐταιρεία δὲν εἶχεν ἀμέσους σχέσεις μετὰ τὴν Μασσαλίαν, τοῦ ἐλέχθη ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τοῦ δοθῇ ἐνίσχυσις παρὰ μόνον διὰ νὰ μεταβῇ εἰς Μασσαλίαν καὶ ὅτι εἰς τὸν λιμένα αὐτὸν οἱ ταξιδιώται ὤφειλον νὰ ἀναλάβουν μόνοι των τὰ ἐξοδα τοῦ διάπλου των. Κατόπιν τῆς δηλώσεώς του ὅτι ἤθελεν ὁπωσδήποτε νὰ συνεχίσῃ τὸ ταξιδίον του, ἔλαβε 15 φλορίνια εἰς χρῆμα καὶ μίαν ἐπιταγὴν 35 φλορινίων διὰ τὴν Βέρονην, ὡς καὶ τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἀξιωματικῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ ἐταιρεία παρεχώρει τότε βοήθημα.

Τὴν 1ην Δεκεμβρίου ὁ κ. Karass ἐπιστρέψας ἐκ Μασσαλίας παρουσιάσθη εἰς τὸν δρ. Schott καὶ τοῦ ἐδήλωσεν ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν λιμένα πολλοὶ ἀξιωματικοί, οἱ ὁποῖοι εἶχον λάβει ἐνίσχυσιν τῆς ἐταιρείας, εἶχον ἀναλάβει ὑπηρεσίας εἰς γαλλικὰς μονάδας, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἠθέλησε νὰ πράξῃ τοῦτο καὶ ἀντιθέτως ἐζήτηε νέαν ἐπικουρίαν, διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Μασσαλίαν, ἔνθα ἤθελε νὰ ἐπιβιβασθῇ (διὰ τὴν Ἑλλάδα). Τὴν αὐτὴν αἴτησιν εἶχεν ἀπευθύνει καὶ εἰς τὴν ἐταιρείαν τῆς Τυβίγγης.

Τοῦ ἐλέχθη νὰ μεταβῇ εἰς τὴν συνεδρίασιν τῆς ἐταιρείας (τῆς Στουτγάρδης). Ἐκεῖ ἐνεφανίσθη τόσον μεθυσμένος, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ βαδίζῃ χωρὶς νὰ κλονίζεται καὶ δὲν εἶχε συνειρμὸν εἰς ὅ,τι ἔλεγε. Κατόπιν τούτου ἡ ἐταιρεία δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ τοῦ δώσῃ νέαν ἐνίσχυσιν εἴτε διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Μασσαλίαν εἴτε διὰ νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του. (Ἄλλως τε τοῦτο δὲν εἶναι εἰς τὰ καθήκοντα τῆς ἐπιτροπῆς). Συμφώνως πρὸς τὰς ἀναφοράς, αἱ ὁποῖαι ἐλήφθησαν ἐκ Τυβίγγης, ἡ ἐταιρεία αὐτῆς τῆς πόλεως εἶχεν ἤδη συγ-

κατατεθῇ νὰ παράσχη εἰς τὸν κ. Karass βοήθημα 11 φλορινίων, διὰ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Ἀλλὰ δεδομένου ὅτι ἦτο ἐπίσης μεθυσμένος καὶ ἤρχισε μίαν φιλονικίαν μετὰ χωρικῶν, τὸ βοήθημα τοῦτο οὐδόλως τοῦ παρεσχέθη.

Ἐξ ὅλων τῶν ἀξιοματικῶν οἵτινες ἔλαβον βοηθήματα τῆς ἐταιρείας ὁ ὑπολοχαγὸς Karass εἶναι ὁ μόνος ὅστις ἐπανῆλθε χωρὶς νὰ ἔχῃ ἐκπληρώσει τὸν προορισμὸν του. Δὲν ἠδυνήθη ἄλλως τε νὰ ὀνομάσῃ ἔστω ἓνα ἀξιοματικὸν ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἔλαβε βοηθήματα τῆς ἐταιρείας, νὰ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Γαλλίας. Εἶναι ἐπίσης ἀξιοσημείωτον ὅτι ἐξήγησε ἐνίσχυσιν διὰ νὰ μεταβῇ εἰς Μασσαλίαν τὴν 1ην Δεκεμβρίου, ἐνῶ συμφώνως πρὸς τὴν ἐπιστολὴν του τῆς 9ης Δεκεμβρίου εἶχεν ἤδη δημοσιεύσει εἰς τὴν ἐφημερίδα τοῦ Schaffhausen τῆς 28ης Νοεμβρίου μίαν εἰδοποίησιν πρὸς τοὺς ἀξιοματικούς, οἱ ὅποιοι θέλουν νὰ μεταβοῦν εἰς Μασσαλίαν.

Τέλος ἡ ἐπιτροπὴ τῆς ἐταιρείας ὀφείλει νὰ παρατηρήσῃ πρὸς δικαιολογίαν τῆς ὅτι ὁ κ. Karass κατὰ τὴν πρώτην διέλευσίν του ἦτο νηφάλιος καὶ παρέσχε πρὸς ἀναγνώρισίν του δικαιολογητικά, τὰ ὅποια δὲν ἦσαν ὑποπτα.

Ὡς γίνεται σαφὲς ἐκ τῆς ἄνω ἀπαντήσεως, ἡ φιλελληνικὴ ἐπιτροπὴ τῆς Στουτγάρδης δίδει ἔμφασιν ἐπὶ τῆς ἀναρμόστου συμπεριφορᾶς τοῦ Γερμανοῦ ἀξιοματικοῦ, τῶν ἀλλεπαλλήλων καὶ καταχρηστικῶν αἰτήσεων του ὅπως λάβῃ βοηθήματα, τὰ ὅποια τελικῶς δὲν ἐχρησιμοποιοῖ πρὸς τὸν σκοπὸν πρὸς τὸν ὅποιον προωρίζοντο, τῆς ἀνακολούθου τακτικῆς καὶ τῶν παλινωδιῶν του, ὡς καὶ ἐπὶ ὠρισμένων ψευδῶν πληροφοριῶν του, μὲ τὸν προφανῆ σκοπὸν νὰ καταδείξῃ τὴν ἀνυπόληψίαν του καὶ νὰ περιορίσῃ οὕτω τὴν ἀπήχησιν τῶν δηλώσεών του. Εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ δρ. Schott καὶ τὰς ἐν αὐτῇ διατυπωμένους κατηγορίας δὲν φαίνεται νὰ ἀνταπῆντησεν ὁ ὑπολοχαγός, ὡς συνάγεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι οὐδὲν νέον κείμενον ἐδημοσιεύθη ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν.

Ἡ περίπτωσις τοῦ ὑποτιθεμένου Ἑλλήνος κωφάλαου

Ἡ ἱστορία ἀρχίζει διὰ τῆς δημοσιεύσεως κατὰ Μάϊον 1822 τῆς πληροφορίας ὅτι ἡ πέμπτη ἀποστολὴ Γερμανῶν στρατιωτικῶν ἀναχωρήσασα ἐκ Μασσαλίας διὰ Πελοπόννησον τὴν 1ην Μαΐου ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ βυρτεμβεργίου ἀξιοματικοῦ Seemann περιελάμβανε Ἑλληνα τινὰ κωφάλαον. Ὡς μαθητόμενον σχετικῶς, οὗτος ὠνομάζετο Ἀλέξιος καὶ κατήγετο ἐκ μιᾶς τῶν πρώτων οἰκογενειῶν τοῦ Ἄργους, εὐρέθη δὲ εἰς δάσος τῆς ἄνω Σουαβίας εἰς Γερμανίαν, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ εἶχον ἀφαιρεθῇ τὰ πάντα κατὰ τὸ ταξιδίον του ἐκ Τεργέστης εἰς Γερμανίαν. Τεθεὶς ἐπὶ τινὰ χρόνον εἰς τὸ ἰνστιτούτον κωφάλαων τοῦ Gemünd καὶ τυχὼν τῆς ἐνίσχύσεως τοῦ βασιλέως τῆς Bur-

τεμβέργης καὶ τῆς φιλελληνικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Στουτγάρδης, ἀπεστέλλετο τώρα εἰς Ἑλλάδα μετὰ τῶν μεταβαινόντων ἐκεῖ Γερμανῶν ἐθελοντῶν.

Τὸ ζήτημα λαμβάνει νέαν ἀπρόβλεπτον τροπὴν διὰ τῆς δημοσιεύσεως τὴν 5ην Σεπτεμβρίου 1822 εἰς τὰς ἐφημερίδας τῆς Στουτγάρδης ἀποσπάσματος ἐπιστολῆς ἐξ Ἀθηνῶν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 30 Ἰουνίου¹, ἐνθα ἀνεφέρετο ὅτι ὁ φερόμενος ὡς "Ἕλλην κωφάλαλος ἤρχισε νὰ ὁμιλῇ καὶ δὴ γερμανιστὶ ἅμα τῇ ἀφίξει του εἰς Ἀργος, πρὸς μεγάλην φυσικὰ ἐκπληξιν τῶν συνταξιδιωτῶν του. Πράγματι, ὡς ἐξηγεῖται, τὸ ἐν λόγῳ πρόσωπον προσεποιεῖτο τὸν κωφάλαλον, ἵνα ἐπιτύχῃ τὴν ἀποστολὴν του εἰς Ἑλλάδα ἀδαπάνως. "Ὅτε δὲ ἐπραγματοποίησε τὸν σκοπὸν του, ἐθεώρησεν ὅτι ὁ ρόλος του ἐτελείωσε. Κατὰ τὴν διαδρομὴν του ἄλλως τε ἐπωφελοῦμενος τῆς ψευδοῦς ιδιότητός του, ἐπέτυχε νὰ λάβῃ γνῶσιν τῶν κακῶν προθέσεων καὶ τοῦ ποιοῦ τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τῶν μεταβαινόντων εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐθελοντῶν καὶ προστίθετο νὰ πληροφορήσῃ περὶ αὐτοῦ τὴν ἐλληνικὴν κυβέρνησιν. Τέλος ἔρευνα ἡ ὁποία διεξήχθη περὶ αὐτοῦ ἀπεκάλυψεν ὅτι ὁ περίφημος οὗτος κωφάλαλος ἦτο μαθητευόμενος ὡρολογοποιὸς ἐκ Weissenburg τῆς Ἀλσατίας καὶ ὅτι ἐκτὸς τῆς γερμανικῆς ὠμίλει τὴν γαλλικὴν καὶ τὴν ἰταλικήν. Θὰ πρέπη νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ παρέχων διὰ τῆς ἐπιστολῆς του τὰς σχετικὰς πληροφορίας μέμφεται τὰς φιλελληνικὰς ἐταιρεῖας τῆς Γερμανίας διὰ τὴν ἄγνοιαν τῶν ἀνθρώπων, ἡ ὁποία τὰς χαρακτηρίζει, ὥστε νὰ προσφέρουν τὴν ἐμπιστοσύνην των εἰς πρόσωπα ἐπικίνδυνα. Ὡς πρὸς τὸν φερόμενον κωφάλαλον ἐξηγεῖ ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν οὗτος ἦτο ἀληθὴς τοιοῦτος, θὰ ἦτο περισσότερον εὐχάριστον εἰς τὴν ἐλληνικὴν κυβέρνησιν νὰ ἐτίθετο ἀρχικῶς παρὰ τῶν φιλελληνικῶν ὀργανώσεων εἰς ἓν ἱδρυμα διὰ Γερμανοὺς κωφαλάλους² ἀντὶ νὰ ἀποσταλῇ εἰς Ἑλλάδα, ὅπου δὲν δύναται τις νὰ ἀσχοληθῇ σήμερον μὲ τοιοῦτους δυστυχεῖς.

Ἡ φιλελληνικὴ ἐταιρεία τῆς Στουτγάρδης, ἣτις ὑπῆρξε καὶ κυρίως ὑπεύθυνος τῆς ἀποστολῆς τοῦ χαρακτηριζομένου ὡς ψευδοῦς κωφαλάλου εἰς Ἑλλάδα, ἐθεώρησεν ὑποχρεωσὶν της νὰ παράσχῃ ἀμέσως ἐξηγήσεις ἐπὶ τοῦ θέματος κατόπιν τοῦ προκληθέντος θορύβου. Οὕτω εἰς ἀνακοίνωσίν της ὑπὸ ἡμερομηνίαν 6 Σεπτεμβρίου, ὑπογραφομένην ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ δρ. Schott ὡς ἐκπροσώπου της, προβαίνει εἰς ὠρισμένας παρατηρήσεις μὲ διάθεσιν ἀμφισβητήσεως τῆς δημοσιευθείσης εἰδήσεως. Ἐν ἀρχῇ διερωτᾶται ἂν θὰ ἦτο δυνατὸν εἰς ἓνα νέον ἄνθρωπον, καὶ ἐὰν θὰ ἤξιζε τὸν κόπον, νὰ παύσῃ ἐπὶ ἐξ μῆ-

1. Βεβαίως, ὡς συνέβαινε συνήθως, τὸ κείμενον τῆς ἐπιστολῆς (εἰς τὴν πραγματικότητα ἀνταποκρίσεως ἄνευ μνείας τοῦ συντάκτου της) ἀνεδημοσιεύθη ἀκολούθως καὶ παρὰ πολλῶν ἄλλων ἐφημερίδων τῆς Εὐρώπης.

2. Ὁ συντάκτης τῆς ἐπιστολῆς ἐξ Ἀθηνῶν φαίνεται νὰ μὴ ἔχῃ γνῶσιν ὅτι ὁ φερόμενος ὡς νέος "Ἕλλην κωφάλαλος εἶχε τεθῇ εἰς τοιοῦτον ἄσυλον πρὸ τῆς ἀποστολῆς του εἰς Ἑλλάδα.

νας ένα ρόλον τόσον δύσκολον καὶ τόσον δυσάρεστον ἀποκλειστικῶς διὰ τὰ μεταβῆ εἰς Ἑλλάδα μὲ μικρὰν δαπάνην καὶ διὰ τὰ ἀκούη τὰς συνομιλίας τῶν συντρίφων τοῦ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς μεταδόσεώς των εἰς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν. Ἀλλὰ καὶ τὰ πράγματα δὲν συμφωνοῦν, λέγει, μὲ τὴν τοιαύτην ἐκδοχὴν: Ἡ δικαστικὴ ἀρχὴ τῆς Στουτγάρδης εἶχεν ἀνακοινώσει τὸν παρελθόντα Δεκέμβριον τὴν ὑπαρξίν τοῦ κωφαλάου τούτου διὰ τοῦ τύπου. Ἡ ἰδίᾳ αὕτη δικαστικὴ ἀρχὴ εἶχεν ὀδηγήσει τοῦτον εἰς τὸ ἰνστιτούτον διὰ κωφαλάλους τοῦ Gemünd ἔνθα εἶχεν ἐξετασθῇ ἐπὶ παρουσίᾳ δικαστοῦ ὑπὸ τῶν εἰδικῶν τοῦ ἰδρύματος. Τέλος ἀφοῦ ὁ διευθυντὴς τοῦ ἰνστιτούτου τὸν ἔθεσεν ἐπὶ μακρὸν ὑπὸ παρατήρησιν εἰς τὴν οἰκίαν του, τὸν παρέδωκε εἰς τὴν φιλελληνικὴν ἑταιρείαν τῆς Στουτγάρδης, διὰ τὰ τὸν ἀποστείλῃ εἰς Ἑλλάδα, πεπεισμένος ὅτι ἐπρόκειτο περὶ κωφαλάου Ἕλληνος. Ἡ ἑταιρεία μετὰ ἐπανελημμένας ἐξετάσεις συνεμερίσθη καὶ συμμερίζεται πάντοτε τὴν γνώμην τῶν ἀρχῶν ἐπὶ τοῦ θέματος. Ἐξ ἄλλου μέχρι τῆς στιγμῆς δὲν ἔχει ἄλλας εἰδήσεις παρὰ τοῦ ὁδηγοῦ τοῦ κωφαλάου πλὴν περὶ τῆς εὐτυχοῦς ἀφίξεώς των εἰς Ναυαρίνον τὴν 23ην Μαΐου. Ὅπόταν λάβῃ πληροφορίας ἀσφαλεῖς καὶ ἐπιβεβαιουμένας δι' ἐγγράφων, θὰ ἀνακοινώσῃ ταύτας εἰς τὸ κοινόν. Μέχρι τότε ὅμως ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ θέτῃ ἐν ἀμφιβόλῳ τὰς πληροφορίας τῆς ἐπιστολῆς ἐξ Ἀθηνῶν, τῆς ὁποίας ὁ συντάκτης οὔτε ὅτι ὑπῆρξεν αὐτόπτης μάρτυς τῶν γεγονότων ἀποδεικνύει οὔτε ἐγγυήσιν τινα περὶ τῆς ἀξιοπιστίας τῶν λεγομένων ὑπ' αὐτοῦ προσάγει.

Ἐνταῦθα σταματοῦν αἱ πληροφορίες, τὰς ὁποίας παρέχει ὁ εὐρωπαϊκὸς τύπος περὶ τοῦ θέματος τοῦ κωφαλάου. Ἐκτοτε οὐδὲν φαίνεται νὰ ἐδημοσιεύθῃ περὶ τούτου εἰς τὰς ἐφημερίδας εἴτε ὡς εἰδήσεις ἐξ Ἑλλάδος εἴτε ὡς ἀνακοινώσεις ἐκ μέρους φιλελληνικῆς ὁργανώσεως. Ἡ ὑπόθεσις εἶναι ἀληθῶς περίεργος καὶ ἐμφανίζει μυθιστορηματικὸν χαρακτῆρα. Ὑπάρχουν ἐξ ἄλλου οὐσιώδη κενὰ εἰς τὰς δημοσιευομένας περὶ τοῦ κωφαλάου εἰδήσεις. Πῶς καὶ διατὶ οὗτος ἀπεστάλῃ ἐξ Ἑλλάδος εἰς Γερμανίαν, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς καταστάσεώς του, καὶ πῶς κατέλθῃ περιφερόμενος εἰς τὰ δάση; Πῶς τέλος κατέστη ἡ διαπίστωσις τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς ταυτότητός του, ἀφ' οὗ ἀσφαλῶς δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ παρὰσχῃ περὶ τούτου πληροφορίας; Ἐξ ἄλλου εἰς περίπτωσιν προσποιήσεώς του, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ὑποκρίνεται οὗτος ἐπὶ τόσον χρόνον ὑπομένων ὅλας τὰς δυσμενεῖς συνεπείας τῆς τοιαύτης συμπεριφορᾶς του, ὡς ὁ ἐγκλεισμὸς του εἰς ἄσυλον, ἀφοῦ μάλιστα ὁ προβαλλόμενος διὰ τὰς ἐνεργείας του σκοπός, ἡ μετὰβασίς του εἰς Ἑλλάδα, θὰ ἡδύνατο ἐνδεχομένως νὰ πραγματοποιηθῇ δι' ἄλλου ὀλιγώτερον ὄχληροῦ δι' αὐτὸν τρόπον;

Εὐτυχῶς, παρὰ τὴν σιωπὴν τοῦ τύπου, διαθέτομεν τὴν ἀπάντησιν εἰς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα ἐξ ἀσφαλοῦς πηγῆς τῆς ἐποχῆς, τὰ ἀπομνημονεύματα Γερμανῶν ἐθελοντῶν, οἵτινες συνεταξίδευσαν μετὰ τοῦ ἐν λόγῳ προσώ-

που ἀπὸ τῆς Μασσαλίας εἰς Ἑλλάδα (καὶ δὲ μέχρι τοῦ Ἄργους) ¹. Αἱ ἀφηγήσεις αὗται συμφωνοῦν γενικῶς μετὰ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐπιστολὴν ἐξ Ἀθηνῶν, ἐπιβεβαιοῦσαι οὕτω τὴν ἐπιχειρηθεῖσαν παρὰ τοῦ Ἀλσατοῦ νέου πλαστοπροσωπίαν. Συμφώνως πρὸς τὰς μαρτυρίας ταύτας, οὗτος φερόμενος ὡς πρίγκηψ Alerpo ² καὶ θεωρούμενος ὑπὸ πάντων ὡς κωφάλαλος καταγόμενος ἐξ Ἄργους, παρεῖχε διαρκῶς σοβρὰ προβλήματα εἰς τοὺς συνεπιβάτας του διὰ τῶν ὑπερμέτρων ἀπαιτήσεων του καὶ τῆς κακῆς διαγωγῆς του, ἐπιχειρήσας μάλιστα καὶ νὰ φονεύσῃ συμπλέοντα μετ' αὐτοῦ ἐθελοντήν. Ἐν τούτοις πάντες ὑπέμενον τὰς ἰδιοτροπίας του κατὰ παράκλησιν τοῦ συνοδοῦ του, Γερμανοῦ ἀξιωματικοῦ Seemann, ἐπιθυμοῦντος ὅπως κατὰ τὰς ὁδηγίας τῆς φιλελληνικῆς ἐταιρείας τῆς Στουτγάρδης παραδῶσῃ τοῦτον ἀσφαλῆ εἰς τὴν οἰκογένειάν του εἰς Ἑλλάδα. Ὅθεν ἀποβιβασθέντες οἱ φιλέλληνες εἰς Ναυαρίνον, ἐσυνέχισαν μετὰ τινες ἐβδομάδας τὴν πορείαν των πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Πελοποννήσου κατευθυνθέντες διὰ Τριπόλεως εἰς Ἄργος. Ἡδὴ εἰς Τρίπολιν κοινολογήσαντες εἰς τοὺς προκρίτους τῆς πόλεως τὴν ὑπαρξίν τοῦ εὐγενοῦς τούτου Ἑλλήνης κωφαλάλου, διεπίστωσαν μετὰ τινος ἐκπλήξεως ὅτι πάντες ἡγνῶουν τὴν περίπτωσίν του ὡς καὶ τὸ ὑποτιθέμενον ἀρχοντικὸν γένος του. Ἀργότερον ὅτε ἐπλησίαζον εἰς Ἄργος, ὁ κωφάλαλος ἐδείκνυε σημεῖα ἀνησυχίας, ἐν τέλει δὲ ἀπορρίψας τὸ προσωπεῖον ἤρχισε πρὸς γενικὴν τῶν πάντων κατάπληξιν νὰ ὁμιλῇ καὶ δὴ εἰς τὴν γερμανικὴν. Οὗτος ἐξήγησε ὅτι εἶναι πράγματι Ἕλλην εὐγενὴς ἐξ Ἄργους ἀποσταλὴς εἰς Γερμανίαν

1. Τὰ ἀπομνημονεύματα ταῦτα εἶναι τὰ ἐξῆς :

— Tagebuch und Erläuterung über den Kampf der Philhellenen in Griechenland herausgegeben von einem deutschen freiwilligen Waffen-Gefährten oder sogenannten Philhellenen. Dinkelsbühl, 1823.

— Friedrich August Lessen: Schilderung einer enthousiasmirten Reise nach Griechenland im Jahr 1822. Görlitz, 1823.

— Tagebuch einer Reise nach Morea im Jahr 1822. Tübingen, 1824.

Ἡ ἐξιστόρησις τῶν γεγονότων εἶναι καὶ εἰς τὰ τρία κείμενα ἀρκετὰ παραπλησία. Ἡμεῖς εἰς τὴν ἐκθεσὶν μας ἀκολουθοῦμεν κυρίως τὴν διήγησιν τοῦ πρώτου κειμένου ὡς περισσότερο ἀναλυτικὴν (καταλαμβάνει σχεδὸν 50 σελίδας τοῦ ἐκ 220 περίπου σελίδων βιβλίου). Βεβαίως δὲν παραθέτομεν παρὰ βραχεῖαν περίληψιν. Ἄν καὶ τὰ ἐξιστορούμενα γεγονότα εἶναι ἐν πολλοῖς εὐτράπελα, κρίνομεν ἀναγκαίαν τὴν μνείαν των, καθ' ὅσον ἐκτὸς τῶν ἄλλων εἶναι ἀποκαλυπτικά τῆς ἀτμοσφαίρας, ἥτις ἐπεκράτει εἰς τοὺς φιλελληνικοὺς κύκλους τῆς ἐποχῆς καὶ ἥτις παρεῖχε τροφὴν εἰς καταχρήσεις ἐπιτηδείων. Αἱ μακρὰ ἄλλωστε περὶ αὐτῶν περιγραφαὶ εἰς πλείονας πηγὰς μαρτυροῦν τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν εἶχον προκαλέσει τότε.

2. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τούτου προῆλθε προφανῶς, διὰ μετατροπῆς του ἐπὶ τὸ ἐλληνικώτερον, τὸ μνημονεύμενον ἐνίοτε παρὰ τοῦ τύπου ὄνομα Ἀλέξιος.

παρά τῶν ἐλληνικῶν ἀρχῶν, ἵνα, προσποιούμενος τὸν κωφάλαον, πληροφορηθῇ περὶ τοῦ κρατοῦντος πνεύματος εἰς τὴν χώραν ταύτην ἕναντι τῶν Ἑλλήνων. Συγχρόνως ἐξετόξευε βροχάτας ἀπειλὰς κατὰ τῶν συνταξιδευσάντων μετ' αὐτοῦ καὶ ἰδιαιτέρως κατὰ τοῦ συνοδοῦ του, ἀπειλῶν τούτους διὰ τιμωρίας. "Ἴνα δὲ δικαιολογηθῇ διὰ τὴν δυσχερῆ θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔμελλε νὰ εὗρεθῇ μεταβαίνων μετ' ὀλίγον εἰς τὴν «γενέτειράν» του, ἰσχυρίζετο ὅτι πιθανῶς δὲν εἶχε πλέον ἐν αὐτῇ συγγενεῖς, καθ' ὅσον οἱ γονεῖς του εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ ἔχουν μεταβῇ ἐν τῷ μεταξὺ εἰς Βιέννην, εἰς δὲ τῶν ἀδελφῶν του, ὁ ὁποῖος εἶχε συνοδεύσει τοῦτον εἰς τὸ ταξίδιόν του εἰς Γερμανίαν μέχρι τῆς Τεργέστης, συνεπολέμει ἤδη μετὰ τῷ Ὑψηλάντου.

Οἱ φιλέλληνες παραμειναντες ἱκανὸν χρόνον εἰς Ἄργος, ἔνθα ἀνέμενον τὴν ἀφίξιν τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐπαναστάσεως (ἐν οἷς τοῦ Ἰωάννου Κωλέττη καὶ τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου), ἐπείσθησαν πλέον ἐκ πολλῶν ἐνδείξεων, ἐν οἷς καὶ ἐκ τοῦ ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως ἐγνώριζέ τι περὶ τοῦ φερομένου ὡς εὐγενοῦς συμπατριώτου των καὶ ἐκ τοῦ ὅτι οὗτος ἐφαίνετο ἀγνοῶν τὴν ἐλληνικὴν, ὅτι κατὰ πάντα ἐψεύδετο καὶ δὲν ἦτο κἄν Ἕλλην. "Οθεν συσταθείσης ἀνακριτικῆς ἐπιτροπῆς διευθυνομένης ὑπὸ τοῦ βαρῶνου von Friedel¹, Δανεῦ ἤδη ἀπὸ τινος χρόνου εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀποτελοῦντος τρόπον τινὰ τὸν σύνδεσμον μεταξὺ τῶν ἐλληνικῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ξένων ἐθελοντῶν, ὑπεβλήθη εἰς πολυήμερον ἀνάκρισιν. Ἀλλ' οὔτε ἡ ἐπὶ ἡμέρας αὐστηρὰ φυλάκισίς του οὔτε αἱ ἀπειλαὶ ἐπέφερον οἰονδήποτε ἀποτέλεσμα, καθ' ὅσον οὗτος συμπεριφέρετο πάντοτε μετὰ θρασύτητος καὶ ἐπέμενεν ἐπὶ τῶν προηγουμένων ἰσχυρισμῶν του. Μόνον δὲ ὅτε ἐκτυπήθη (ὑπὸ δύο Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι εἶχον κληθῇ πρὸς τοῦτο) ἀπεφάσισε μετὰ τὸν 12ον ραβδισμόν νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν ἀλήθειαν. Κατὰ τὴν διήγησίν του (ἥτις κατεχωρίσθη εἰς πρωτόκολλον) οὗτος ὀνόματι Alepso, ἡλικίας 19 ἐτῶν, υἱὸς ὠρολογιοποιῶ εἰς Weissenburg, πλησίον τοῦ ὁποίου ἐμαθήτευε, ἐπιθυμῶν νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐργασίαν, εἰς τὴν ὁποίαν τὸν παρώτρυνεν ὁ πατήρ του, ἐγκατέλειπε τὴν οἰκίαν του καὶ περιεπλανᾶτο ἀνὰ τὴν Γερμανίαν. Τέλος γενόμενος θυμὰ κλοπῆς καὶ στερούμενος τῶν πάντων, ἀπεφάσισε νὰ προσποιηθῇ τὸν κωφάλαον, συλλαβὸν συγχρόνως τὸ σχέδιον νὰ μεταβῇ εἰς Ἑλλάδα, παρακινηθεὶς εἰς τοῦτο παρὰ διηγήσεων, τὰς ὁποίας εἶχεν ἀκούσει περὶ τῶν μεταβαινόντων ἐκεῖ ἐθελοντῶν. Εἰς τὸ ἰνστιτούτον κωφαλάων, εἰς τὸ ὁποῖον ὠδηγήθη, προσεποιεῖτο εὐχερῶς τὸν κωφάλαον, μιμούμενος τὰς κινήσεις καὶ τὴν ἐν γένει

1. Οὗτος ψευδῶς ἐχρησιμοποίει τὸν τίτλον τοῦ βαρῶνου, ὡς ἔπραττον ἄλλωστε πολλοὶ φιλέλληνες προβάλλοντες ἀνυπάρχοντες τίτλους. Εἰς τὴν πραγματικότητα ἦτο καλλιτέχνης (χρηματίας ἐπίσης εἰς τὴν πατρίδα του φοιτητὴς καὶ ἡθοποιὸς) καὶ δὲν ἐστερεῖτο, φαίνεται, ἱκανότητων. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἀργότερον ἡ ἔκδοσις μιᾶς περιφήμου σειρᾶς πορτραίτων προσωποποιήτων τῆς ἐλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ("Ορα σχετικῶς : William St. Chair : That Greece might still be free κτλ., σ. 89)

συμπεριφορὰν τοῦ ἀδελφοῦ του, πραγματικοῦ τούτου κωφαλάλου. Ἐκεῖ ἔδημιουργήθη ἡ ὑπόνοια ὅτι θὰ ἡδύνατο νὰ πρόκειται περὶ "Ἕλληνας κωφαλάλους. Οὗτος ἄλλως τε ἀκούων τὰς συζητήσεις καὶ πληροφορούμενος οὕτω τὰς δοκιμασίας, εἰς τὰς ὁποίας ἐπρόκειτο νὰ τὸν ὑποβάλουν, ἐγνώριζε τί ἔπρεπε νὰ πράττῃ ἐκάστοτε πρὸς παραπλάνησιν των. Οὕτως, ὅτε ἐκόμισαν εἰς τοῦτον δύο ἐπώμια ἵνα διακρίνῃ ποῖον ἐκ τούτων ἦτο καλῆς ποιότητος, ὑπέδειξεν εὐκόλως τοῦτο καὶ διὰ κινήσεων κατέστησε σαφὲς ὅτι καὶ οὗτος καὶ τὰ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογενείας ἔφερον τοιαῦτα — τοῦθ' ὅπερ ἐκρίθη ὡς ἐπιβεβαίωσις τῆς εὐγενοῦς (πριγκηπικῆς!) καταγωγῆς του. Ἀλλοτε εὗρεθεις εἰς δωμάτιον πλήρες βιβλίων, ἐν οἷς καὶ ἑλληνικῶν, προσεποιήθη ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον πρὸς τὰ τελευταῖα ταῦτα. Εἰς ἄλλην πάλιν περίπτωσιν δεχθεὶς τὴν ἐπίσκεψιν δύο προσώπων γνωρίζοντων τὴν (ἀρχαίαν) ἑλληνικὴν καὶ κληθεὶς πρὸς δοκιμασίαν νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τεθὲν πρὸς αὐτὸν γραπτῶς ἐρώτημα, ἐσχεδιάσεν ἐπὶ τοῦ χάρτου γράμματα τὰ ὁποῖα οὔτε αὐτὸς ἠγνόει, ἀλλὰ οὔτε βεβαίως καὶ οἱ ἐπισκέπται του, θεωρήσαντες ὁμῶς τοῦτο φυσικόν, ἀφ' οὗ ἐπρόκειτο περὶ τῆς νέας ἑλληνικῆς!... Ὡς πρὸς τὸν καθορισμὸν τοῦ τόπου τῆς «καταγωγῆς» του, τοῦ ἐδείκνυον, ὡς ἐξήγησε, διαφόρους χάρτας τῆς Ἑλλάδος, οὗτος δὲ ἐπέλεξε τὸ "Ἄργος, διότι εἰς ἓνα χάρτην εἶδε τὴν λέξιν ταύτην σημειουμένην διὰ παχυτέρων γραμμάτων καὶ συνεπέρανε ὅτι θὰ ἐπρόκειτο περὶ σπουδαίας πόλεως ἀρμοζούσης ὡς πατρίδος ἐνὸς πρίγκηπος! Κατόπιν τούτων πάντες ἦσαν βέβαιοι ὅτι ἐπρόκειτο περὶ εὐγενοῦς "Ἑλληνας κωφαλάλους ἐξ "Ἀργους, καὶ τόσον εἰς τὸ ἰνστιτούτον ὅσον καὶ εἰς τὴν πέριξ αὐτοῦ περιοχὴν ἀπετέλει τὸ ἀντικείμενον ἰδιαίτερας προσοχῆς καὶ περιποιήσεων. Τῆς αὐτῆς συμπεριφορᾶς ἔτυχεν ἀργότερον εἰς τὴν φιλελληνικὴν ἐταιρείαν τῆς Στουτγάρδης, ἔνθα πρὸ τῆς ἀποστολῆς του εἰς Ἑλλάδα τοῦ ἡγοράσθησαν λαμπρὰ φορέματα καὶ τοῦ παρεσχέθησαν ἱκανοποιητικὰ χρηματικὰ μέσα.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν τῆς ἀνωτέρω καταθέσεως ὁ βαρὼνος von Friedel ἀνέγνωσε δῆλωσιν τῶν ἑλληνικῶν ἀρχῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ψευδῶς ἐμφανισθεὶς ὡς κωφάλαλος ἔμελλε νὰ ἀποσταλῇ διὰ πρώτης εὐκαιρίας εἰς γαλλικὸν λιμένα, ἵνα παραδοθῇ εἰς τὴν ἀστυνομίαν καὶ ἀποσταλῇ ἐκεῖθεν εἰς τὴν πατρίδα του. Ἐν τῷ μεταξύ θὰ ἦτο ὑπὸ φρουρῇσιν καὶ πρὸς ἀποζημίωσιν διὰ τὰς δαπάνας του θὰ ἐγίνετο κατάσχεσις τῶν ὄπλων καὶ τῶν χρημάτων του. Ὁ ἀνώνυμος συντάκτης τοῦ Tagebuch (ἡμερολογίου) τοῦ ἐκδοθέντος εἰς Dinkelsbühl εὗρίσκει τὰ μέτρα ταῦτα ἐξαιρετικῶς ἐπιεικῇ καὶ μηδεμίαν σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν τιμωρίαν, τὴν ὁποίαν θὰ ὑφίστατο διὰ τοιαύτην ἀπάτην ἐν Γερμανίᾳ, ἀλλ' ἀναγνωρίζει ὅτι οὐδὲν ἡδύνατο νὰ πράξουν ἐπ' αὐτοῦ οἱ φιλέλληνες ἐθελονταὶ εἰς ξένην χώραν. Οὗτος ὁμιλεῖ περὶ τῆς δυσχεροῦς θέσεως τοῦ Seemann, ὅστις ἐφωδιασμένος διὰ βεβαιώσεων καὶ πιστοποιητικῶν περὶ τοῦ κωφαλάλου καὶ τηρήσας πιστῶς κατὰ τὸ ταξιδιὸν των τὰς λεπτομερεῖς ὁδηγίας τῆς φιλελληνικῆς ἐταιρείας τῆς Στουτγάρδης ἔναντι

τοῦ θεωρουμένου ὡς εὐγενοῦς "Ἕλληνας κωφαλάλου, ἔχων δὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ προσέφερε μεγάλην ὑπηρεσίαν καὶ χαρὰν εἰς τὴν οἰκογένειαν τούτου διὰ τῆς προσαγωγῆς τοῦ θεωρουμένου ὡς ἀπολεσθέντος τέκνου τῆς, εὐρίσκεται σήμερον, παρὰ τὴν εὐφυΐαν του καὶ τὴν μεγάλην πείραν του τῆς ζωῆς, θῆμα μιᾶς τόσον εἰδεχθοῦς ἀπάτης. Θῆμα τῆς αὐτῆς ἀπάτης εἶναι — σημειοῖ — καὶ ἡ φιλελληνικὴ ἐταιρεία τῆς Στουτγάρδης ἢ ἀκριβέστερον ἐν τμήμα τῶν κατὰ τὰ ἄλλα εὐφυῶν ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι τὴν διευθύνουν, μὲ ἀποτέλεσμα ἐν μέρος τῶν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων συνεισφορῶν τῆς νὰ ἔχῃ διατεθῇ δι' ἄνθρωπον μετελθόντα ἐν ἐκ τῶν σπανιωτέρων μέσων ἐξαπατήσεως.

Ἀναμφιβόλως τὸ ἄνω περιστατικὸν ἀποτελεῖ μίαν ἐξόχως χαρακτηριστικὴν περίπτωσιν καταδολιεύσεως εἰς βάρος φιλελληνικῶν κύκλων τῆς Εὐρώπης. Τοῦτο ἐξηγοῦν ἡ ἐξαιρετικὴ θρασύτης τοῦ διαπράξαντος τὴν ἀπάτην προσώπου (θρασύτης, ἥτις πλὴν τῆς πράξεώς του καθ' ἑαυτὴν ἐκδηλοῦται καὶ ἐκ τῆς ὅλης ἐν γένει συμπεριφορᾷ του), ἀλλὰ καὶ ἡ ἀφέλεια ὠρισμένων φιλελλήνων, οὔτινες ἀγνοοῦντες παντάπασιν τὴν πραγματικότητα τῆς συγχρόνου των Ἑλλάδος, ἤσαν ἔτοιμοι νὰ συγκινηθοῦν ἐκ τῆς ιδέας ἐνὸς ὑποθετικοῦ "Ἕλληνας κωφαλάλου, καταγομένου μάλιστα ἐκ πριγκιπικοῦ γένους, καὶ περιπλανωμένου μόνου ἀνὰ τὴν Εὐρώπην!

* * *

Αἱ περιπτώσεις τὰς ὁποίας ἀνελύσαμεν ἀνωτέρω εἶναι μὲν ἀνόμοιαι κατὰ τὴν φύσιν των, ἀλλὰ συνδέονται πᾶσαι δι' ἐνὸς κοινοῦ στοιχείου, τὸ ὁποῖον τὰς χαρακτηρίζει, τῆς καταχρήσεως τῆς φιλελληνικῆς κινήσεως. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ἔχομεν τῶν δικλωμῶδῶν τῆς ιδέας τῆς ἐπικουρίας τῶν Ἑλλήνων δι' ἐπιπολαίων καὶ ἐκκεντρικῶν ἐκδηλώσεων· εἰς τὴν δευτέραν τὴν ἀνενδοίαστον ἐκμετάλλευσιν καὶ τὴν κατάχρησιν τῆς ἐμπιστοσύνης φιλελληνικῶν ὁργανώσεων· εἰς τὴν τρίτην τὴν διαπραχθεῖσαν ἐπίσης ἐξαπάτησιν εἰς βάρος φιλελληνικῆς ὁργανώσεως.

Εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι καὶ εἰς τὰς τρεῖς περιπτώσεις διακεκριμέναι φιλελληνικαὶ προσωπικότητες (ὡς ὁ καθηγητὴς Krug) ἢ φιλελληνικαὶ ἐταιρεῖαι (ὡς ἐκείνη τῆς Στουτγάρδης) εἶναι ἐνεργῶς ἀναμειγμένα εἰς τὰς ὑποθέσεις, οὐχὶ μόνον ὡς θύματα καταχρήσεων, ἀλλὰ καὶ ὡς ὑπερασπισταὶ τῶν συμφερόντων τῶν Ἑλλήνων καὶ ὡς κατήγοροι ἐκείνων οὔτινες ἐδολιεύοντο ταῦτα. Ἐξ αὐτοῦ εὐκόλως ἐννοεῖ πόσον οἱ φιλελληνικοὶ κύκλοι τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης (καὶ εἰς τὸ συγκεκριμένον θέμα μας ἰδιαίτερώς τῆς Γερμανίας) παρακολουθοῦν μὲ ἄγρυπνον βλέμμα πᾶν ὅ,τι συνδέεται μὲ τὴν ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν καὶ σπεύδουν νὰ διασκεδάσουν τὰς περὶ ταύτης δυσμενεῖς ἐντυπώσεις, ἀνασχευάζοντες τὰς ἐπιζημίους διαδόσεις.

Εἶναι σαφές ὅτι εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀπασχολήσεως τῶν φιλελλήνων τῆς

Εὐρώπης εἶναι ἡ κοινὴ γνώμη. Πρὸς αὐτὴν ἀπευθύνονται καὶ διὰ ταύτης ἐπιζητοῦν τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος. Πρὸς τὴν κοινὴν γνώμην ἐξ ἄλλου στρέφονται καὶ ὅσοι ἐπιζητοῦν τὴν ἀνάσχεσιν τῆς πρὸς τοὺς Ἑλληνας συμπαράστασέως (Karass) ἢ ὅσοι διὰ τοῦ ὑπερβάλλοντος ζήλου των παρέχουν ἀρνητικὰς ὑπηρεσίας πρὸς τὸ φιλελληνικὸν κίνημα (Clod). Τὸ μέσον πρὸς ἐπαφὴν μὲ τὴν κοινὴν γνώμην εἶναι ἤδη κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ὁ τύπος, καὶ τοῦτον φυσικὰ χρησιμοποιοῦν αἱ διάφοροι μερίδες κατὰ τὴν προβολὴν τῶν ἀπόψεών των. Εἰς τινὰς περιπτώσεις ἡ χρῆσις τοῦ τύπου εἶναι εὐθεῖα καὶ ἐσκεμμένη, ὡς προκειμένου περὶ τῆς δηλώσεως τοῦ ὑπολογαχοῦ Karass καὶ τῶν διαφόρων ἀπαντητικῶν ἀνακοινώσεων τῶν φιλελληνικῶν ἐπιτροπῶν. Εἰς ἄλλας πάλιν περιπτώσεις ὁ τύπος αὐτοβούλως ἐπιλαμβάνεται τῶν διαφορῶν θεμάτων — διὰ δημοσιεύσεως τῶν σχετικῶν εἰδήσεων — ὡς ἐκ τοῦ ἐνδιαφέροντος, τὸ ὅποῖον προκαλοῦν, ὡς κυρίως συμβαίνει προκειμένου περὶ τῶν περιπετειῶν τοῦ Clod καὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ κωφαλάλου. Θὰ πρέπη ἐνταῦθα νὰ τονισθῇ ὅτι τὸ σύστημα τῆς ὁμοιομόρφου ἀναδημοσιεύσεως τῶν εἰδήσεων ἀπὸ ἐφημερίδος εἰς ἐφημερίδα καὶ ἀπὸ χώρας εἰς χώραν, τὸ ὅποῖον εἶναι ἐν χρήσει κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν (καὶ τὸ ὅποῖον ἐπέχει θέσιν τοῦ ἐπικρατοῦντος σήμερον συστήματος τῶν εἰδησιογραφικῶν πρακτορείων), παρέχει μεγάλην δημοσιότητα εἰς τὰς διαφόρους πληροφορίας καὶ δημιουργεῖ ἐπὶ πλέον τὴν δυνατότητα τῆς διαμορφώσεως τῆς κοινῆς γνώμης ἐπὶ ὠρισμένων θεμάτων, ὡς ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, ἐπὶ διεθνoὺς ἐπιπέδου¹.

Ποία ὑπῆρξεν ἀληθῶς ἡ ἀπήχσις τῶν τριῶν περιπτώσεων, τὰς ὁποίας ἐζητάσαμεν, ἐπὶ τῆς κοινῆς γνώμης, ἐκτὸς βεβαίως τοῦ «στρατευμένου» φιλελληνισμοῦ, τοῦ ὁποίου εἶδομεν τὰς ἀντιδράσεις, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προσδιορισθῇ μὲ ἀκρίβειαν. Αἱ περισσύτεραι μαρτυρίαι ἀναφέρονται βεβίως εἰς τὴν ὑπόθεσιν Clod, καθ' ὅσον πλὴν τῶν εἰδήσεων ὁ τύπος μετέδιδε πληροφορίας καὶ περὶ τῆς ἀπηγήσεως τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Δανοῦ φοιτητοῦ (εἰς Δανίαν καὶ ἀλλοχού), διχτυπῶν ἐν ταύτῃ καὶ ἰδίαις κρίσεις. Πάντως αἱ ἀπασχολήσασαι ἡμᾶς περιπτώσεις δὲν ἐμφανίζονται εἰς τὸν τύπον ὡς αὐτοτελῆ γεγονότα, ἀλλὰ ἐντάσσονται εἰς τὸ σύνολον τῆς ὕλης τῆς σχετικῆς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν, ἣτις κατακλύζει τὰς σελίδας τῶν ἐφημερίδων κατὰ τὴν ἐποχὴν, ἐπομένως καὶ ἡ ἐπίδρασις τούτων ἐπὶ τῆς κοινῆς γνώμης δὲν δύναται νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τῆς ἐπίδράσεως τῆς ἐν γένει εἰδησιογραφίας ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων. Ὅπως δὴποτε θὰ ἠδύνατο νὰ λεχθῇ ὅτι ἡ γνώσις παρὰ τοῦ κοινοῦ τῶν καταχρήσεων, εἰς τὰς ὁποίας παρεῖχε λαβὴν ἡ κίνησις πρὸς ἐπικου-

1. Δὲν θὰ πρέπει πάντως νὰ παροραθῇ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ διάδοσις τοῦ τύπου περιορίζετο τότε μεταξύ τῶν πλέον μορφωμένων καὶ οἰκονομικῶς εὐνοημένων τάξεων — λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῆς ὑψηλῆς τιμῆς του καὶ τῆς ἀποκλειστικῶς διὰ συνδρομῶν κυκλοφορίας του — εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἐπιρροή του περιορίζετο μεταξύ μιᾶς προνομιοῦχου, πνευματικῶς καὶ οἰκονομικῶς μειοψηφίας.

ρίαν τῶν Ἑλλήνων, θὰ ἡδύνατο νὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν μετὰ τινος περισκέψεως ἀντιμετώπισιν ἐφεξῆς ἀναλόγων ὑπόπτων ἐκδηλώσεων. Τέλος, θὰ πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι τὰ ἀναλυθέντα ἐνταῦθα γεγονότα, μολονότι ἦσσονος σημασίας καθ' ἑαυτά, θεωρούμενα ἀπὸ τῆς καθόλου σκοπιᾶς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τῶν ἀντιδράσεων, τὰς ὁποίας προεκάλεσεν αὕτη εἰς τὸ ἐξωτερικόν, εἶναι λίαν ἐνδιαφέροντα διὰ τὴν ἱστορικὴν ἔρευναν, καθ' ὅσον ἀποτελοῦν στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα συνθέτουν τὸν πίνακα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ φιλελληνισμοῦ, ὅστις, ὡς πᾶσα ἀνθρωπίνη ἐκδήλωσις, παρουσιάζει πλευρὰς περισσότερον ἀλλὰ καὶ ὀλιγώτερον φωτεινάς.